

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik – 422 222

BACHELOR OF ARTS IN MASS COMMUNICATION & JOURNALISM (G15)

GKN 101

सामान्यज्ञान व सामाजिक जाणीव अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले

घटक 1 : संस्कृती, धर्म आणि विज्ञान

घटक 2 : पर्यावरण आणि प्रदूषण

घटक 3 : शारीरिक आणिमानसिक आरोग्य

घटक 1 : संस्कृती, धर्म आणि विज्ञान

संस्कृतीचे स्वरूप, धर्म, विवेकवाद, विज्ञानाचे स्वरूप, धर्म आणि विज्ञानाचा संबंध : संघर्ष आणि समन्वय

घटक 2: पर्यावरण आणि प्रदूषण

पर्यावरणाचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये, पर्यावरणीय समस्या, मानवी पर्यावरणाचे स्वरूप, पर्यावरणविषयक कार्यक्रम, प्रदूषणाचे स्वरूप, प्रकार, कारणे, परिणाम आणि उपाय, पर्यावरण शिक्षणाची पार्श्वभूमी, पर्यावरणनीती, पर्यावरणविषयक कायदे

घटक 3 : शारीरिक आणि मानसिक आरोग्य

सामाजिक आरोग्य, आरोग्यपट व सुखदायी आरोग्य, सुखदायी आरोग्याचे महत्त्वाचे पैलू, मानसिक आरोग्य, सुखदायी आरोग्याच्या

पुस्तक दुसरे

विकास : संकल्पना आणि मार्ग

घटक 1 मानवी हक्क

घटक 2 सहकार

घटक 3 उद्योजकता विकास

घटक 4 (अ) : ग्राहक - ग्राहक चळवळ

घटक 4 (आ) : ग्राहकांच्या समस्या :संकल्पना व कारणे

घटक 4 (इ) : ग्राहक संरक्षण कायदा, 1986

घटक 1 : मानवी हक्क

हक्क म्हणजे काय?, नव्या विचारांचा उदय, मानवाधिकारासाठीचा संघर्ष, मानवी हक्कांची घोषणा, स्वातंत्र्य आणि विकास यांचे संबंध : अमर्त्य सेन

यांचे विचार, मानवाधिकारांच्या संरक्षणासाठी यंत्रणा, लोकशिक्षणाची

घटक 2 सहकार

सहकारी चळवळीची पार्श्वभूमी, उगम व व्याख्या, सहकार तत्त्वे, भारतातील सहकार चळवळ : प्रारंभ व विकास, महाराष्ट्रातील सहकार चळवळ, सहकाराचे स्वरूप व व्याप्ती, सहकाराचे महत्त्व आणि गरज, सहकारी संस्थांचे प्रकार, विविध सहकारी संस्थांचे कार्य व वैशिष्ट्ये, सहकारी चळवळीमधील उणिवा व त्यावरील उपाय , भारतातील सहकारी चळवळीचा ताळेबंद, सहकारी चळवळीचे आर्थिक विकासातील योगदान, सहकार क्षेत्रातील काही नामांकित प्रयोग, सहकारी चळवळीचा भविष्यकाळ आणि

घटक 3: उद्योजकता विकास

उद्योजकतेची संकल्पना, अर्थ, व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये, उद्योजकतेचे महत्त्व, उद्योजकतेविषयी काही समजुती आणि वस्तुस्थिती, उद्योजक आणि उद्योजकता विकास प्रक्रियेत समाविष्ट

होणाऱ्या बाबी आणि उद्योजकता विकासातील टप्पे, उद्योजकता विकासाच्या पाऊलखुणा, उद्योजकता विकास चक्र, उद्योजकता पुरवठा व समस्या, उद्योजकता विकासविषयक विविध दृष्टिकोन, उद्योजकीय दरी, स्वयं-रोजगार, नवनिर्मित उद्योजकता विकास, नवनिर्मिती संधीचे सात स्रोत, दैदीप्यमान कल्पना, नवनिर्मितीची

घटक 4(अ): ग्राहक-ग्राहक चळवळ

ग्राहक : संकल्पना व अर्थ, ग्राहकांचे अधिकार, कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या, ग्राहक चळवळीची आवश्यकता व स्वरूप
घटक 4(आ): ग्राहकांच्या समस्या : संकल्पना व कारणे

ग्राहकांच्या समस्यांचे स्वरूप व कारणे, वस्तूंबद्दलच्या समस्या, सेवांबद्दलच्या समस्या

BACHELOR OF ARTS IN MASS COMMUNICATION & JOURNALISM (G15)

घटक 4(इ): ग्राहक संरक्षण कायदा, 1986

ग्राहक संरक्षण कायदा : व्याप्ती, वैशिष्ट्ये व विविध, व्याख्या, ग्राहक संरक्षण परिषदा, ग्राहक न्यायमंच : रचना, अधिकार व कार्यकक्षा, तक्रार दाखल करण्याची

पुस्तक तिसरे

संज्ञापन क्रांती आणि जैवतंत्रज्ञान लेखक: श्री. अरुण साधू, प्रा. रा. वि. सोवनी

घटक 1 : संज्ञापन क्रांतीचे स्वरूप

घटक 2 : संज्ञापन क्रांतीतील टप्पे आणि विविध माध्यमांचे योगदान

घटक 3 : संज्ञापन क्रांतीचे परिणाम आणि भवितव्य

घटक 4 : जैवतंत्रज्ञान

घटक 1 : संज्ञापन क्रांतीचे स्वरूप

संज्ञापन क्रांतीसंबंधी, संज्ञापन: अर्थ आणि स्वरूप, संज्ञापन क्रांतीचे महत्त्व, संज्ञापनशास्त्र, माहिती सिद्धांत, संज्ञापन

घटक 2 संज्ञापन क्रांती आणि जैवतंत्रज्ञान : 1

संज्ञापन विकासातील प्राथमिक टप्पे, वृत्तपत्रे, तारतंत्र, टेलिफोन, बिनतारी संदेशवहन व रेडिओ, चलचित्रपट, चित्रवाणी, संगणक, संगणकाचे

घटक 3 : संज्ञापन क्रांतीचे परिणाम आणि भवितव्य

संज्ञापन क्रांतीवरील आक्षेप व विश्लेषण, मानवी जीवन पद्धतीतील स्थित्यंतरे, अर्थांजन, नोकऱ्यांचे किंवा कामाचे बदलते व्यवस्थापन, ई-कॉमर्स, कुटुंब संस्था, कुटुंब व चित्रवाणी, संज्ञापन क्रांती व लोकशाही

घटक 4 : जैवतंत्रज्ञान

जैवतंत्रज्ञान : व्याख्या व स्वरूप, जैवतंत्रज्ञानाचा इतिहास, जैवतंत्रज्ञानातील घटक, पेशी रचना कार्य व ऊती संवर्धन, किण्वन व विकर उत्पादन, जनुक अभियांत्रिकी, प्रतिरक्षा व आरोग्य, अन्न व शेती, पर्यावरण व ऊर्जा, जैवतंत्रज्ञानाचे सामाजिक

HEN 101

हिंदी व इंग्रजी भाषांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

१. हिंदी भाषा का परिचय और उसकी संरचना

इकाई १ (अ) : हिंदी : राष्ट्रभाषा, राजभाषा और संपर्कभाषा

इकाई १ (आ) : हिंदी की शब्दावली

इकाई १ (इ) : हिंदी की वाक्यरचना और प्रकार

इकाई २ : प्रयोजनमूलक हिंदी

इकाई ३: अनुवाद

इकाई १ (अ) : हिन्दी : राष्ट्रभाषा, राजभाषा और संपर्कभाषा

हिन्दी भाषा का उद्भव और विकास, राष्ट्रभाषा : व्याख्या, व्याप्ति और स्वरूप, राजभाषा : व्याख्या, व्याप्ति और स्वरूप, संपर्कभाषा : व्याख्या, व्याप्ति और स्वरूप

इकाई २ : प्रयोजनमूलक हिंदी

कार्यालयीन शब्दावली, कार्यालयीन पत्रव्यवहार, वाणिज्य HEN 101

Foundation Course in Hindi and English

2. Foundation Course in English

Unit 1 : Vocabulary and Usage

Unit 2 : Structures of Sentences and their Transformations

Unit 3 : Reading Comprehension

Unit 4 : Communication : Oral and written Unit

5 : Translation from English to Marathi and Vice versa

Unit 1 : Vocabulary and Usage

Enriching Word-power, Word Formation, Words related to various walks of life, Synonyms, Antonyms, Using a

Unit 2 : Structures of Sentences and their Transformations

Three Basic Patterns of a Sentence, Kinds of Sentences, Subject-Verb Relationship, Tenses, Simple, Compound and Complex Sentences, Let us Sum Up, Answers to the

Unit 3 : Reading Comprehension

Importance of Reading, Kinds of Reading, How to Read, What is Reading Comprehension, Developing Reading Habit, Model Passage, Let us Sum

Unit 4 : Communication : Oral and Written

Introduction, Oral Communication, Written Communication

Unit 5: Translation from Marathi to English and vice versa

भाषांतर शास्त्र आणि कला , Model Passages : Translated into Marathi, Model Passages : Translated into

MAR 102

मराठी भाषेचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले

भाषिक विनिमय : तत्त्व आणि व्यवहार
घटक १ : भाषा:सामाजिक अभिसरण आणि
मराठीचाशब्दसंग्रह

घटक २ : विविध जीवनक्षेत्रांतील भाषेचे उपयोजन

घटक ३ : भाषेची निवेदनपरता:स्वरूप व प्रकार

घटक ४ : भाषेची नियमव्यवस्थाआणि लेखनपद्धती

घटक १: भाषा : सामाजिक अभिसरण आणि
मराठीचा शब्दसंग्रह

भाषाभिवृद्धीची सामाजिक दृष्टी : श्री. म. माटे, भाषेतुन
दिसणारी स्त्री : आशा मुंडले, पन्ना गट द्या' : वि. वा.

घटक २ : विविध जीवनक्षेत्रांतील भाषेचे उपयोजन

राजकारणातील भाषा : प्रा. ग. प्र. प्रधान, अंधेरनगरी
निपाणी: अनिल अवचट, आरोग्यदायी दिनचर्यां : डॉ.
गर्गदेंनी डहाणूकर अर्थकारण, धर्मकारण, आरोग्य आणि
विज्ञान, धर्मनिष्ठा आणि विज्ञाननिष्ठा : डॉ. सदा क-हाडे

घटक ३ : भाषेची निवेदनपरता : स्वरूप व प्रकार

सुंदर पत्र : साने गुरुजी, गजनिशी : विठ्ठल गमजी शिंदे,
भाषण : आचार्य प्र. के. अत्रे, कीर्तन : श्री संत गाडगे
महाराज

घटक ४ : भाषेची नियमव्यवस्था आणि लेखनपद्धती
मराठी भाषेचे व्याकरण, मगठीचे लेखनविषयक निबम,
विगमचिन्हांची

मराठी भाषेचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक तिसरे

भाषिक सर्जनशीलता : स्वरूप आणि प्रकार

घटक १ : सर्जनशीलता : अर्थ व स्वरूप

घटक २ : भाषिक सर्जनशीलता: विविध अंगे

घटक ३ : वैचारिक लेखन:संकल्पना व प्रकार

घटक ४ : ललित साहित्य स्वरूप आणि प्रकार

घटक १ : सर्जनशीलता : अर्थ व स्वरूप

सर्जनशीलता म्हणजे काय?, सर्जनशीलतेचा घटकांगे,
वाड-मयान मर्जनशीलतेचा

घटक २ : भाषिक सर्जनशीलता:विविध अंगे ,

भाषेची सर्जनशीलता म्हणजे काय?, भाषिक
सर्जनशीलतेची घटकांगे

घटक ३ : वैचारिक लेखन : संकल्पना आणि प्रकार

वैचारिक लेखनाचे स्वरूप, वैचारिक लेखनाचे

घटक ४ : ललित साहित्य : स्वरूप आणि प्रकार
ललित साहित्य म्हणजे काय?, ललित साहित्याचे विविध

OPN 101

अध्ययन कौशल्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम
पुस्तक पहिले

वाचन आणि लेखन कौशल्ये

घटक १: वाचन : ओळख

घटक २ : वाचनाचे प्रकार

घटक ३ : वाचनवेगासहित आकलन

घटक ४ : व्यक्तिभिन्नतेनुसार वाचन

घटक ५ : लेखनकौशल्य : तोंडओळख

घटक ६: लेखनासाठी प्राथमिक कौशल्ये

घटक ७: लेखनसिद्धीची महत्त्वाची अंगे

घटक ८ : स्वयं-अध्ययन व मूल्यांकनासाठी लेखन

घटक ९: सारांश, निबंध व पत्रलेखन कौशल्य

घटक १: वाचन : ओळख

वाचन म्हणजे काय?, वाचनाचे महत्त्व,
वाचनप्रक्रियेतील घटक, आकलन, वाचनाचे फायदे,
चुकीच्या

घटक २ : वाचनाचे प्रकार

प्रकट वाचन, मूक वाचन, फावल्या वेळातील वाचन

घटक ३: वाचनवेगासहित आकलन

वाचनवेग व आकलन

घटक ४: व्यक्तिभिन्नतेनुसार वाचन

वाचनामागील प्रेरणा,

घटक ५ : लेखनकौशल्य : तोंडओळख

लेखनाची गरज, लेखनाचे महत्त्व, लेखनातील
अडचणी, अडचणी दूर करण्याचे उपाय, लेखनासाठी

घटक ६ : लेखनासाठी प्राथमिक कौशल्ये

गती, सुलेखन, उचित श्रुतलेखन, शब्दलेखन, शब्दसंग्रह,
शुद्धता, योग्य शब्दांचा वापर

घटक ७ : लेखनसिद्धीची महत्त्वाची अंगे

मांडणी, अनुक्र, तर्कसंगती, भाषाविष्कार

घटक ८: स्वयं-अध्ययन व मूल्यांकनासाठी लेखन

स्वयं-अध्ययन म्हणजे काय?, लेखन कसे कराल?,
लेखनातून मूल्यांकन कसे कराल?

घटक १: सारांश, निबंध व पत्रलेखन कौशल्य
सारांश लेखन, निबंधलेखन,

OPN 101

अध्ययन कौशल्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम
पुस्तक दुसरे
श्रवण आणि संभाषण कौशल्ये

घटक १ : श्रवण-कौशल्यांची ओळख

घटक २ : बोलण्याच्या कौशल्यांची ओळख

घटक ३ : भाषेची रूपव्यवस्था

घटक ४ : अभिव्यक्तिकक्षम शब्दसंपत्तीचा विकास
आणि परिणामकारक बोलण्यातील घटक

घटक ५ : बोलण्याचे विविध प्रसंग आणि शब्दांशिवाय
संवाद

घटक १: श्रवण-कौशल्यांची ओळख

श्रवणाचे महत्त्व, श्रवण-कौशल्य : व्याख्या, श्रवणाचे
स्वरूप, शब्दांशिवाय श्रवण, श्रवणाचे फायदे,
श्रवणप्रक्रियेतील अडथळे, श्रवणक्षमतेचे मूल्यमापन,
श्रवण-कौशल्य सुधारण्याचे

घटक २: बोलण्याच्या कौशल्यांची ओळख

परिणामकारक बोलणे, बोलण्याच्या कौशल्यांत भाषेचे
स्थान, भाषेवरील प्रभुत्व वाढविण्याची तंत्रे, आत्मविश्वास,
बोलणे आणि भाषणाची तयारी

घटक ३: भाषेची रूपव्यवस्था

अनेकवचन, विभक्ती, शब्दयोगी अव्यये, क्रियापदांचे
काळ, सर्वनामे, परिणामकारक व शुद्ध

घटक ४ : अभिव्यक्तिकक्षम शब्दसंपत्तीचा विकास
आणि परिणामकारक बोलण्यातील घटक

अभिव्यक्तिकक्षम शब्दसंपत्तीचा विकास, समानार्थी शब्द
व विरुद्धार्थी शब्द, परिणामकारक बोलण्यातील

घटक ५: बोलण्याचे विविध प्रसंग आणि शब्दांशिवाय
संवाद

बोलण्याचे विविध प्रसंग, गटातील संज्ञापन, अनौपचारिक
प्रसंगातील संवादाचे स्वरूप, औपचारिक प्रसंगातील
संवादाचे स्वरूप, शब्दांशिवाय संवाद, परिणामकारक
बोलता येण्यातील

OPN 101

अध्ययन कौशल्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम
पुस्तक तिसरे

निरीक्षण, ग्रंथालय उपयोजन व स्वयंनिर्देशित

घटक १ : निरीक्षण-कौशल्ये

घटक २ : निरीक्षण व ज्ञानेंद्रिये

घटक ३ : निरीक्षणातील प्रक्रिया

घटक ४ : तुम्ही आणि ग्रंथालय

घटक ५ : ग्रंथालयांचे विविध प्रकार

घटक ६ : ग्रंथालयातून ग्रंथ कसा शोधावा ?

घटक ७:संदर्भग्रंथ

घटक ८ : स्वयं-निर्देशित अध्ययन : मूलभूत संकल्पना

घटक ९ : संगणकाचा अध्ययनातील वापर

घटक १:निरीक्षण-कौशल्ये

निरीक्षण म्हणजे काय?, निरीक्षणाचे फायदे, निरीक्षण न
केल्याचे तोटे, निरीक्षण-कौशल्याचा वापर, निरीक्षण-
कौशल्याचे प्रभुत्व

घटक २: निरीक्षण व ज्ञानेंद्रिये

निरीक्षणामध्ये ज्ञानेंद्रियांची, माहिती व ज्ञानाशी ज्ञानेंद्रियांचा
संबंध, माहितीचा निरीक्षणावर परिणाम, निरीक्षणात बाह्य
साधनांची उपयुक्तता

घटक ३: निरीक्षणातील प्रक्रिया

निरीक्षणप्रक्रिया का अभ्यासावी ?, निरीक्षणातील

घटक ४: तुम्ही आणि ग्रंथालय

ग्रंथालय: तुमचा अध्ययन सोबती, ग्रंथालयाचे विविध
विभाग, ग्रंथालयीन

घटक ५:ग्रंथालयांचे विविध प्रकार

ग्रंथालयांचे प्रकार, सार्वजनिक ग्रंथालये, शैक्षणिक ग्रंथालये,
विशेष

घटक ६ : ग्रंथालयातून ग्रंथ कसा शोधावा?

ग्रंथपालाची भेट, ग्रंथालयात फेरफटका, तालिका,
ग्रंथालयात ग्रंथ कसे ठेवलेले असतात

घटक ७:संदर्भग्रंथ

संदर्भग्रंथ म्हणजे काय?, शब्दकोश, ज्ञानकोश, चरित्रकोश,
स्थलवर्णनकोश, वार्षिके, ग्रंथसूची, योग्य संदर्भग्रंथाची
निवड कशी करावी?

घटक ८: स्वयं-निर्देशित अध्ययन : मूलभूत संकल्पना

स्वयं-निर्देशित अध्ययनाशी संबंधित मूलभूत संकल्पना, अभ्यास प्रक्रियेशी निगडित घटक, स्वयं-निर्देशित अध्ययन, स्वयं-निर्देशित अध्ययन : मूलभूत संकल्पना, स्वयं-अध्ययन प्रश्नांची उत्तरे

अभ्यास करणे म्हणजे काय?

घटक १: संगणकाचा अध्ययनातील वापर

संगणकाच्या साहाय्याने अध्ययन, व्हर्चुअल क्लासरूम, इंटरनेट

SOC 101

सामाजिक शास्त्रे अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक पहिले

इतिहास व राज्यशास्त्र

विभाग - १: इतिहास

घटक १ : इतिहास:स्वरूपव्याप्ती

घटक २ : इतिहासलेखनाचे प्रकार

विभाग-२: राज्यशास्त्र

घटक१ : राज्यशास्त्र:स्वरूप व व्याप्ती

घटक २ : भारतीय राजकीय व्यवस्था

(विभाग -१)

घटक १ : इतिहास : स्वरूप व व्याप्ती

इतिहास : अर्थ, इतिहास : प्रयोजन व स्वरूप, इतिहासाची साधने, इतिहासाची साधने : प्रकार, इतिहासाच्या साधनांचे बदलते स्वरूप, वस्तुसंग्रहालये व संशोधन संस्था, इतिहासातील प्रमुख संकल्पना व संज्ञा, परिवर्तनप्रक्रिया

घटक २ : इतिहासलेखनाचे प्रकार

कालक्रमानुसारी इतिहासलेखन, आशयानुसारी इतिहासलेखन, पारंपरिक इतिहासलेखन, सामाजिक व सांस्कृतिक इतिहासलेखन, साहित्य व कला यांचे इतिहासलेखन, विज्ञानाच्या इतिहासाचे लेखन

(विभाग - २)

घटक १ : राज्यशास्त्र : स्वरूप व व्याप्ती

राज्यशास्त्र

राज्यशास्त्र म्हणजे काय ?, राज्यशास्त्रातील प्रमुख संकल्पना, राजकीय

२) घटक २ : भारतीय राजकीय व्यवस्था

व्यवस्था : अर्थ, संरचना, संसदीय शासनप्रणाली, संसद : रचना व कार्य, पंतप्रधान व मंत्रिमंडळ, प्रशासकीय सेवा, न्यायव्यवस्था, घटक राज्यव्यवस्था, स्थानिक

पुस्तक दुसरे

समाजशास्त्र व मानसशास्त्र

विभाग-१:समाजशास्त्र

घटक १ : समाजशास्त्र :स्वरूप व व्याप्ती

घटक २ : सामाजिक संरचना व प्रक्रिया

विभाग - २:मानसशास्त्र

घटक १ : मानसशास्त्र:स्वरूप व व्याप्ती

घटक २ : मानसशास्त्राची कार्यक्षेत्रे व उपयोजन

घटक ३ : मानसशास्त्राच्या विविध अभ्यासपद्धतींची ओळख

विभाग-१ समाजशास्त्र

१) घटक १ : समाजशास्त्र : स्वरूप व व्याप्ती

समाजशास्त्र . अर्थ व व्याख्या, समाजशास्त्राचे स्वरूप, समाजशास्त्राची प्रमुख वैशिष्ट्ये, समाजशास्त्राची व्याप्ती , समाजशास्त्राचे महत्त्व, व्यक्ती व समाज, सामाजिक संस्था, सामाजिक आंतरव्यवहार, सहयोग किंवा सहकार्य, संघर्षाचे निरसन . उपाययोजना, समाज व संस्कृती, संस्कृतीची वैशिष्ट्ये, चिन्हे व प्रतीके, सामाजिक प्रमाणके, लोकनीती,

घटक २ : सामाजिक संरचना व प्रक्रिया

सामाजिक संरचना : अर्थ, सामाजिक संरचना : वैशिष्ट्ये, घटकतत्त्वे व महत्त्व, सामाजिक समूह : अर्थ व वैशिष्ट्ये, सामाजिक समूह : वर्गीकरण, प्राथमिक समूह : अर्थ, अटी, वैशिष्ट्ये व महत्त्व, द्वितीयक समूह : अर्थ, वैशिष्ट्ये व प्रकार्ये, आदिवासी समूह : अर्थ, लक्षणे व वैशिष्ट्ये, ग्रामीण समूह : अर्थ व वैशिष्ट्ये, शहरी अथवा नागरी समूह : अर्थ व वैशिष्ट्ये, शेतकरी समूह : अर्थ व स्थिती, औद्योगिक समूह : अर्थ व स्थिती, सामाजिक प्रक्रिया, आधुनिकता व आधुनिकीकरण, आर्थिक वृद्धी व आर्थिक विकास

(भाग-२)

घटक १ : मानसशास्त्र : स्वरूप व व्याप्ती

मानसशास्त्र : व्याख्या, मानसशास्त्र : ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, मानसशास्त्र : स्वरूप, व्याप्ती व विविध दृष्टिकोन, मानसशास्त्रातील सद्य:कालीन

(विभाग - २ मानसशास्त्र)

२) घटक २ : मानसशास्त्राची कार्यक्षेत्रे व उपयोजन
सैद्धांतिक मानसशास्त्र : अर्थ व विविध उपशाखा, उपयोजित
मानसशास्त्र : अर्थ व विविध उपशाखा

विभाग - २ मानसशास्त्र

घटक ३ : मानसशास्त्राच्या विविध अभ्यासपद्धतींची
ओळख

आदिम संशोधन, नैसर्गिक निरीक्षण, सर्वेक्षण संशोधन,
चिकित्सात्मक संशोधन पद्धत / व्यक्तिअभ्यास पद्धत,
सहसंबंधनात्मक संशोधन, प्रायोगिक

SOC 101

सामाजिक शास्त्रे अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तक तिसरे

अर्थशास्त्र व भूगोल

विभाग-१: अर्थशास्त्र

घटक १ : उपभोग व उत्पादन

घटक २ : बाजार व विनिमय

घटक ३ : राष्ट्रीय उत्पन्नाचा प्रवाह

विभाग - २: भूगोल

घटक १ : प्राकृतिकभूगोल

घटक २ : भौगोलिक साधनसंपत्ती

घटक ३ : नकाशा व प्रक्षेपण

-

विभाग-१

अर्थशास्त्र

घटक १: उपभोग व उत्पादन

दैनंदिन जीवनातील वस्तू व सेवांचा वापर, अर्थव्यवस्थेची
तीन क्षेत्रांत विभागणी, गरजांचे वर्गीकरण, उपयोगिता,
मागणी, उत्पादन व व्यवसायसं, पुरवठा

घटक २: बाजार व विनिमय

बाजार : अर्थ व वर्गीकरण, किंमत ठरविण्याची प्रक्रिया,
भाववाढ, विनिमयाचे प्रकार, पैशाची निर्मिती आणि पैशाचे
महत्त्व, विदेशी पैशाचे महत्त्व, बँक व्यवहार आणि त्यांचे
महत्त्व

घटक ३ : राष्ट्रीय उत्पन्नाचा प्रवाह

विभाजन, राष्ट्रीय उत्पन्नाचा प्रवाह

विभाग - २

भूगोल

घटक १: प्राकृतिक भूगोल

पृथ्वी, भूमिस्वरूपे व भू-हालचाली, वातावरण,

घटक २: भौगोलिक साधनसंपत्ती

नैसर्गिक साधनसंपत्ती, शक्तिसाधने, खनिजसंपत्ती

घटक ३ : नकाशा व प्रक्षेपण

नकाशा : व्याख्या, अंगे व प्रकार, नकाशाचे प्रमा, नकाशा
प्रक्षेपण, सांकेतिक चिन्हांची

HUM 101

मानव्यविद्यांचा अधिष्ठान अभ्यासक्रम

पुस्तकपहिले

मानव्यविद्या व ललितकलांचा परिचय

घटक 1 : मानव्यविद्या:स्वरूप व व्याप्ती

घटक 2 : कलांचे स्वरूप व वर्गीकरण

घटक 3. : साहित्य

घटक 4 : चित्रकला - शिल्पकला

घटक5 : वास्तुकला

घटक 1: मानव्यविद्या : स्वरूप व व्याप्ती

मानव्यविद्या - स्वरूप व व्याप्ती, नैसर्गिक विज्ञाने, सामाजिक
विज्ञाने व मानव्यविद्या- साम्य भेद, मानव्यविद्येच्या शाखा

घटक 2: कलांचे स्वरूप व वर्गीकरण

मानव्यविद्यांमध्ये प्रामुख्याने मनुष्याच्या संस्कृतीचा, कलांचे
स्वरूप, कलेची भाषा, कला आणि सामाजिक
जीवन, कलेची सांस्कृतिक वर्गीकरणे

घटक 3 : साहित्य

कलाकृतीतील समान, साहित्याचे द्रव्य अणि माध्यम,
साहित्याची भाषा आणि आकृतिबंध साहित्याचे प्रकार

घटक 4 : चित्रकला-शिल्पकला

चित्रकला व शिल्पकला : एक कलाव्यवहार, चित्राचे
दृश्यघटक व रचना तत्त्वे, चित्र : माध्यम व प्रकार ,

BACHELOR OF ARTS IN MASS COMMUNICATION & JOURNALISM (G15)

चित्रकलेची वाटचाल : प्रमुख टप्पे , शिल्पकला : रचना व वाटचाल

घटक 5: वास्तुकला

वास्तुकला व्यवहाराचे स्वरूप, वास्तुकलेतील घटक , आस्वाद व संवादाच्या कोटी , वास्तुकलेचा इतिहास : प्रमुख टप्पे , मुस्लीम वास्तुकलेची वाटचाल , पाश्चिमात्य वास्तुकलेच्या इतिहासाचे पैलू , प्रबोधन चळवळ (15 वे ते 19 वे शतक) , भारतातील आधुनिक चळवळीचे प्रणेते , अमेरिका व युरोपमधील समकालीन वास्तुकला ,

पुस्तक दुसरे प्रयोगाधिष्ठित व यंत्राधिष्ठित कला

घटक 1 : संगीत

घटक 2 : नृत्य

घटक 3 : नाट्य।

घटक 4 : चित्रपट (यंत्राधिष्ठित कला)

घटक 2: नृत्य

नृत्याचे द्रव्य आणि माध्यम, नृत्याची भाषा, जगातील नृत्यप्रकारांची ओळख, भारतीय नृत्यशैलींची ओळख, उत्तर भारतीय संगीत संलग्न शैली, कर्नाटकी संगीतावर आधारित

घटक 3 : नाट्य

नाट्यकलेतील विविध स्थित्यंतरे

ग्रीक आणि भारत या दोन्ही प्राचीन देशांमध्ये नाटके होत असत आणि त्यासाठी खुली अथवा बंदिस्त नाट्यगृहे बांधलेली असत. ग्रीकनाट्यगृहे डोंगराच्या पायथ्याशी बांधलेली असत. वीस

घटक 4: चित्रपट (यंत्राधिष्ठित कला)

प्रास्ताविक

चित्रपट पाहण्याचा अनुभव एखाद्या जादुनगरीत चित्रपटाचे द्रव्य निर्माण करणारी यंत्रे स्वप्नप्रदेशात गेल्यासारखा वाटत असतो. अगदी खऱ्याखऱ्याचित्रपटाचे द्रव्य म्हणजे दृक्-श्राव्य प्रतिमा, या द्रव्याची जगासारख्या प्रतिमा आपण पाहतो आणि त्यातल्या गोष्टींमध्ये,

निर्मिती यंत्रांमुळे शक्य होते आणि चित्रपट बघणेही यंत्रांमुळेच शक्य नायक-नायिकांमधे गुंतूनही पडतो. चित्रपटात अत्यंत रस घेणारी,

Second Year

वृत्तपत्रव्यवसाय व पत्रकारिता (MCJ 201)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १: वृत्तपत्रव्यवसाय : स्वरूप व व्यवस्थापन

घटक १ : व्यवस्थापनाची मूलतत्त्वे घटक

२ : वृत्तपत्राच्या व्यवस्थापनाचे वेगळेपण

घटक ३ : वृत्तपत्राचे अर्थशास्त्र

घटक ४ : वृत्तपत्राची निर्मिती

घटक ५ : वृत्तपत्रीय कागद

घटक ६ : मुद्रणतंत्र

घटक ७ : वृत्तपत्राचे वितरण

घटक ८ : वृत्तपत्रीय व्यवसायाशी संबंधित संस्था-संघटना

पुस्तक २ : बातमी आणि बातमीदार

घटक १ : वृत्तपत्रांचे विविध स्तर आणि बातमीदारी

घटक २ : बातमी : व्याख्या, रचना आणि लेखन

घटक ३ : वृत्तसंकलन व बातमीदाराचे गुणविशेष

घटक ४ : मुख्य वार्ताहर : कामे व जबाबदाऱ्या

घटक ५ : शोध पत्रकारिता व शोध बातमी

घटक ६ : विकास पत्रकारिता व विकास बातमी

घटक ७ : पुरवणी वाचन

पुस्तक ३ : ग्रामीण पत्रकारिता

घटक १ : ग्रामीण पत्रकारिता व वार्तामूल्ये

घटक २ : ग्रामीण पत्रकारिता वृत्तप्रेषण

घटक ३ : पंचायत राज : ७३ वी घटना दुरुस्ती

घटक ४ : पंचायत राज आणि सत्तेतील लोकसहभाग

घटक ५ : माहितीचा अधिकार व पंचायत राज

घटक ६ : पुरवणी वाचन

पुस्तक पहिले

वृत्तपत्रव्यवसाय : स्वरूप व व्यवस्थापन

घटक १ : व्यवस्थापनाची मूलतत्त्वे

घटक २ : वृत्तपत्राच्या व्यवस्थापनाचे वेगळेपण

घटक ३ : वृत्तपत्राचे अर्थशास्त्र

घटक ४ : वृत्तपत्राची निर्मिती

घटक ५ : वृत्तपत्रीय कागद

घटक ६ : मुद्रणतंत्र

घटक ७ : वृत्तपत्राचे वितरण

घटक ८ : वृत्तपत्रीय व्यवसायाशी संबंधित संस्था-संघटना

घटक १: व्यवस्थापना

व्यवस्थापनशास्त्र : व्याख्या, वैशिष्ट्ये व महत्त्व, व्यवस्थापनाची कार्ये (नियोजन, संघटन, संचालन, नियंत्रण व समन्वय), व्यवस्थापनशास्त्राची मूलतत्त्वे, व्यवस्थापनाचे सामाजिक उत्तरदायित्व,

वृत्तपत्रव्यवसाय: स्वरूप व व्यवस्थापन :

घटक २ : वृत्तपत्राच्या व्यवस्थापनाचे वेगळेपण

वृत्तपत्र कचेरीची रचना, वृत्तपत्र व्यवस्थापनाची वैशिष्ट्ये, वृत्तपत्र व्यवस्थापनाचे गुणवत्ता चक्र.

वृत्तपत्रव्यवसाय : स्वरूप व व्यवस्थापन :

घटक ३ : वृत्तपत्राचे अर्थशास्त्र

वृत्तपत्राची खर्चाची बाजू, वृत्तपत्राची उत्पन्नाची बाजू, उत्पन्न वाढीसाठी व्यवस्थापकीय संपादकाची उपक्रमशीलता

वृत्तपत्रव्यवसाय: स्वरूप व व्यवस्थापन :

घटक ४ : वृत्तपत्राची निर्मिती

टंक (टाईप) म्हणजे काय?, पृष्ठमांडणी (पेजमेकिंग), संगणकीय अक्षरजुळणी (डी.टी.पी.) ,संगणकीय टंक (टाईप) , मुद्रितशोधन (प्रूफ रीडिंग), वृत्तपत्रीय वैचारिक चौकट / संकेत, संगणकीय पृष्ठनिर्मितीस लागणारी यंत्रसामग्री व संगणकीय साहित्य ,अक्षरजुळणीसाठी संगणकास लागणारे सॉफ्टवेअर व इतर यंत्र,संगणकाद्वारे वृत्तपत्रीय बातम्यांचे संकलन ,छपाई पत्रे, मुद्रण यंत्रे

वृत्तपत्रव्यवसाय: स्वरूप व व्यवस्थापन :

घटक ५ : वृत्तपत्रीय कागद

वृत्तपत्रीय कागद ,कागदाचा विकास,यंत्राद्वारे उत्पादन ,असे होते उत्पादन, भारतातील उत्पादन

वृत्तपत्रव्यवसाय: स्वरूप व व्यवस्थापन :

घटक ६ : मुद्रण तंत्र

भारतातील मुद्रणकलेचा विकास,मुद्रण तंत्रज्ञानातील क्रांती , वृत्तपत्र छपाईसाठी उपग्रहाचा वापर, मुद्रणाच्या तीन पद्धती

वृत्तपत्रव्यवसाय: स्वरूप व व्यवस्थापन :

घटक ७ : वृत्तपत्राचे वितरण

वृत्तपत्र विक्रीचे वैशिष्ट्य , ए.बी.सी. , प्रत्यक्ष विक्री , एजंट, एजंटची निवड, वृत्तपत्र वितरणाची प्रमुख साधने, वर्गणीदार , वितरण विभाग ,अंकाचा खप ,वृत्तपत्राची किंमत,वृत्तपत्रांची आपापसांतील स्पर्धा.

वृत्तपत्रव्यवसाय: स्वरूप व व्यवस्थापन:

घटक ८ : वृत्तपत्रव्यवसायाशी संबंधित संस्था - संघटना

वृत्तसंस्था , सरकारी संस्था, गुणवत्ता वाढ व प्रशिक्षण करणाऱ्या संस्था ,वृत्तपत्र नोंदणी कार्यालय,व्यावसायिक संघटना .

वृत्तपत्रव्यवसाय: स्वरूप व व्यवस्थापन :

वृत्तपत्रव्यवसाय व पत्रकारिता

पुस्तक दुसरे **बातमी आणि बातमीदार**

घटक १ : वृत्तपत्रांचे विविध स्तर आणि बातमीदारी

घटक २ : बातमी : व्याख्या, रचना आणि लेखन

घटक ३ : वृत्तसंकलन व बातमीदाराचे गुणविशेष

घटक ४ : मुख्य वार्ताहर : कामे व जबाबदाऱ्या

घटक ५ : शोध पत्रकारिता व शोध बातमी

घटक ६ : विकास पत्रकारिता व विकास बातमी

घटक ७ : पुरवणी वाचन

घटक १ : वृत्तपत्रांचे विविध स्तर आणि बातमीदारी

वृत्तपत्रांचे विविध स्तर व उद्दिष्टे, पत्रकार कसा असावा, बातमी कोठे व कशी मिळते?, बातम्यांचे विषय

घटक २ : बातमी : व्याख्या, रचना आणि लेखन

बातमीची व्याख्या व संकल्पना, बातमीचे स्वरूप, प्रमुख वार्तामूल्ये, वर्तमानपत्रात वार्ता आणि विचार, ,बातमीची रचना म्हणजे बातमी, वार्ता म्हणजे वृत्त, शिरोभाग व त्याचे प्रकार,विविध प्रकारच्या बातम्यांचे संकलन व लेखन, आकाशवाणी व दूरदर्शनसाठी बातम्या.

घटक ३ : वृत्तसंकलन व बातमीदाराचे गुणविशेष

बातम्यांचा उगम , बातमी कुठून मिळवावी, बातमीदाराचे गुणविशेष, बातमीदाराचा स्वभाव व व्यक्तिमत्त्व

घटक ४ : मुख्य वार्ताहर : कामे व जबाबदाऱ्या

मुख्य वार्ताहराचे प्रयोजन , मुख्य वार्ताहराने करावयाची कामे ,मुख्य वार्ताहराने करवून घ्यावयाची कामे ,मुख्य वार्ताहराच्या जबाबदाऱ्या ,वरिष्ठांशी संबंध

घटक ५ : शोध पत्रकारिता व शोध बातमी

शोध पत्रकारितेचे स्वरूप, काही उदाहरणे,बऱ्याचशा कारणांची पूर्तता शोध बातमीतून ,३ शोध बातमीचे उगमस्थान

घटक ६ : विकास पत्रकारिता व विकास बातमी

विकास बातमीची संकल्पना, उदय व विकास , विकास पत्रकारितेचे बहुविध पैलू , विकास बातम्यांचे उगमस्थान, विकास बातम्यांचे संकलन

पुस्तक तिसरे ग्रामीण पत्रकारिता :

घटक १ : ग्रामीण पत्रकारिता व वार्तामूल्ये

घटक २ : ग्रामीण पत्रकारिता : वृत्तप्रेषण

घटक ३ : पंचायत राज : ७३ वी घटना दुरुस्ती

घटक ४ : पंचायत राज आणि सत्तेतील लोकसहभाग

घटक ५ : माहितीचा अधिकार व पंचायत राज

घटक ६ : पुरवणी वाचन

घटक १ : ग्रामीण पत्रकारिता व वार्तामूल्ये

ग्रामीण पत्रकारितेचे प्रयोजन, ग्रामीण पत्रकारितेची व्याप्ती ,ग्रामीण पत्रकारितेचे प्रकार, ग्रामीण पत्रकारिता : वार्तामूल्ये, ग्रामीण पत्रकाराची गुणवैशिष्ट्ये, आचारसंहिता आणि विश्वसनीयता, साक्षरता आणि ग्रामीण पत्रकारिता ,ग्रामीण पत्रकारितेच्या मर्यादा व व्यवस्थापकीय, एकविसाव्या शतकातील ग्रामीण पत्रकारिता अग्रगण्य वृत्तपत्रे

घटक २ : ग्रामीण पत्रकारिता : वृत्तप्रेषण

संपादन सुलभता , संक्षिप्त पूर्वसूचना , सापेक्ष वस्तुनिष्ठता , बातम्यांची साखळी ,प्रेषणातील दक्षता

घटक ३ : पंचायत राज : ७३ वी घटना दुरुस्ती

पंचायत राज : संक्षिप्त इतिहास , ७३वी घटना दुरुस्ती, लोकशाही विकेंद्रीकरणाचे स्वरूप व पत्रकार

घटक ४ : पंचायत राज आणि सत्तेतील लोकसहभाग

पंचायत सदस्यांचे प्रशिक्षण, महिलांकडे सत्ता, स्वयंसेवी संस्था आणि पंचायत राज,ग्रामस्वराज्याची नवी सनद

घटक ५ : माहितीचा अधिकार व पंचायत राज

माहितीचा अधिकार व पंचायत राज,नमुना वार्तापत्रे

घटक ६ : पुरवणी वाचन

बातमीची विविध कार्यक्षेत्रे (MCJ 202)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : बातमीची सर्वसाधारण कार्यक्षेत्रे

घटक १ : राजकारण आणि निवडणुका

घटक २ : नागरी प्रश्न व पत्रकार

घटक ३ : गुन्हेगारी व न्यायालय घटक ४ : स्त्रिया आणि उपेक्षित वर्ग

घटक ५ : विज्ञान आणि पर्यावरण

घटक ६ : शिक्षण

घटक ७ : साहित्य-कला-संस्कृती

घटक ८ : पुरवणी वाचन

पुस्तक २ : कृषी, सहकार व अर्थ-वाणिज्य क्षेत्रे

घटक १ : कृषी क्षेत्र

घटक २ : सहकार क्षेत्र

घटक ३ : अर्थ-वाणिज्य क्षेत्र

घटक ४ : पुरवणी वाचन

पुस्तक ३ : क्रीडा पत्रकारिता

घटक १ : क्रीडा क्षेत्राचा परिचय : खेळ व खेळ संघटना

घटक २ : क्रीडा पत्रकारिता आणि लेखन कौशल्ये

घटक १: राजकारण आणि निवडणुका

राजकीय बातमीचे स्वरूप, राजकीय बातमीचे स्रोत, राजकीय व निवडणुकीच्या बातमीचे लेखन

घटक २ : नागरी प्रश्न व पत्रकार

नागरी प्रश्न, पालिका व पत्रकार

घटक ३ : गुन्हेगारी व न्यायालय

गुन्हाच्या बातमीतील घटक, उगमस्थाने, बातमीचे लेखन

घटक ४ : स्त्रिया आणि उपेक्षित वर्ग

स्त्रियांशी संबंधित विषयांवरचे लेखन, प्रसार माध्यमांची भूमिका व मर्यादा, उपेक्षितांचे प्रश्न

घटक ५ : विज्ञान आणि पर्यावरण

विज्ञान आणि आपण, पर्यावरण आणि आपण, विज्ञान व पर्यावरणविषयक बातम्यांचे स्रोत, पर्यावरणविषयक बातम्या, नमुना बातमीपत्रे, बातम्यांचे आणखी नमुने.

पुस्तक दुसरे

कृषी, सहकार व अर्थ-वाणिज्य क्षेत्रे

घटक १ : कृषी क्षेत्र

घटक २ : सहकार क्षेत्र

घटक ३ : अर्थ-वाणिज्य क्षेत्र

घटक ४ : पुरवणी वाचन

घटक १ : कृषी क्षेत्र

हरित क्रांती व महाराष्ट्रातील शेती-उद्योग, जलसिंचन, शेतीचे जोडधंदे, महाराष्ट्रातील कृषी विद्यापीठे, कृषी पत्रकारिता

घटक २ : सहकार क्षेत्र

सहकारी चळवळीचा इतिहास, मूलतत्त्वे व योगदान, सहकारविषयक कायदा, महाराष्ट्रातील सहकाराची प्रमुख क्षेत्रे, सहकार खात्याची रचना, सहकारी चळवळ : काही समस्या, सहकारी पत्रकारिता

घटक ३ : अर्थ-वाणिज्य क्षेत्र

आर्थिक व वाणिज्य पत्रकारितेची वाटचाल, आर्थिक व वाणिज्य पत्रकारितेची विविध क्षेत्रे, आर्थिक व वाणिज्य बातमीचे स्रोत, आर्थिक बातमीची भाषा व लेखन वैशिष्ट्ये

घटक ४ : पुरवणी वाचन

MCJ 202 बातमीची विविध कार्यक्षेत्रे

पुस्तक तिसरे क्रीडा पत्रकारिता

घटक १ : क्रीडा क्षेत्राचा परिचय : खेळ व खेळ संघटना

घटक २ : क्रीडा पत्रकारिता आणि लेखन कौशल्ये

घटक १: क्रीडा क्षेत्राचा परिचय, खेळ व खेळ संघटना
खेळांचा उगम आणि विकास, भारतातील क्रीडा क्षेत्राचा विकास, महाराष्ट्र सरकारचे क्रीडा धोरण, सरकारच्या क्रीडाविषयक धोरणाची वैशिष्ट्ये, प्रमुख क्रीडा प्रकारांची माहिती, विविध क्रीडा संघटना

घटक २: क्रीडा पत्रकारिता आणि लेखन कौशल्ये

मराठी क्रीडा पत्रकारितेची वाटचाल, क्रीडावृत्त संकलन (बातमी), क्रीडा पत्रकाराची कौशल्ये, विविध लेखन प्रकार, क्रीडा पत्रकारितेसाठी उपयुक्त माहिती

आधुनिक महाराष्ट्र (MCJ २०३)

अभ्यासक्रम

पुस्तक 1 : लोकप्रशासन व अर्थकारण

घटक 1 : महाराष्ट्राचा इतिहास

घटक 2 : महाराष्ट्राचा भूगोल

घटक 3 : महाराष्ट्राची शासन यंत्रणा व प्रशासन

घटक 4 : महाराष्ट्राची शेती व सहकार चळवळ

घटक 5 : महाराष्ट्रातील औद्योगिक विकास

घटक 6 : महाराष्ट्राची पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम

घटक 7 : रोजगार हमी योजना

घटक 8 : महाराष्ट्रातील पंचायतराज योजना

पुस्तक 2 : प्रबोधन परंपरा व वृत्तपत्रसृष्टी

घटक 1 : महाराष्ट्राचे स्वातंत्र्यलढ्यातील स्थान

घटक 2 : महाराष्ट्रातील प्रबोधनाची परंपरा

घटक 3 : महाराष्ट्रातील वृत्तपत्रसृष्टी : प्रेरणा आणि परंपरा

पुस्तक 3 : कला व साहित्य

घटक 1 : महाराष्ट्राची कला परंपरा

घटक 2 : मराठी साहित्यातील मानदंड

पुस्तक पहिले लोकप्रशासन व अर्थकारण

घटक 1 : महाराष्ट्राचा इतिहास

महाराष्ट्र संज्ञेचा इतिहास, महाराष्ट्राचा प्राचीन काळचा इतिहास, मध्ययुगीन महाराष्ट्राचा इतिहास, आधुनिक महाराष्ट्राचा इतिहास, सामाजिक आणि आर्थिक इतिहास

घटक 2 : महाराष्ट्राचा भूगोल

महाराष्ट्राचे भारतातील भौगोलिक स्थान, महाराष्ट्राचे प्राकृतिक विभाग, महाराष्ट्रातील हवामान, महाराष्ट्रातील नद्या, महाराष्ट्रातील मृदा, महाराष्ट्रातील शेती व पिके

घटक 3 : महाराष्ट्राची शासनयंत्रणा व प्रशासन

प्रशासनाचे स्वरूप, विधानसभा, विधान परिषद, उच्च न्यायालय राज्यातील राज्यकारभार, प्रशासकीय विभाग त्यांचे स्वरूप, जबाबदाऱ्या, कार्य, प्रशासकीय अधिकाऱ्यांच्या जबाबदाऱ्या.

घटक 4 : महाराष्ट्राची शेती व सहकार चळवळ

महाराष्ट्रातील लागवडीखालील जमीन, महाराष्ट्रातील शेतीचे प्रकार, महाराष्ट्रातील पिकांचे हंगाम, महाराष्ट्रातील कडधान्ये, महाराष्ट्रातील तेलबिया, महाराष्ट्रातील प्रमुख पिके, जलसिंचनाच्या आधुनिक पद्धती, शेतीविकासासाठी महाराष्ट्राच्या विविध योजना, सहकार चळवळ

घटक 5 : महाराष्ट्रातील औद्योगिक विकास

महाराष्ट्रातील प्रमुख कारखाने, उद्योगाची सुरुवात, महाराष्ट्रातील औद्योगिक विकास व शासकीय, राज्यातील नवे औद्योगिक धोरण, महाराष्ट्रातील प्रमुख उद्योगधंदे

घटक 6 : महाराष्ट्राची पंचवार्षिक योजना व

विकास कार्यक्रम

पंचवार्षिक योजना, विकास कार्यक्रम / योजना, महाराष्ट्राचा आर्थिक विकास, कृषी, उद्योग, जलसिंचन, साधनसंपत्ती विकास, व्यापार

घटक 7 : रोजगार हमी योजना

रोजगार हमी योजनेची उद्दिष्टे, रोजगार हमी योजनेचे स्वरूप, रोजगार हमी योजना निधी, रोजगार हमी योजनेची अंमलबजावणी, रोजगार हमी योजनेची वाटचाल

घटक 8 : महाराष्ट्रातील पंचायतराज योजना

ग्रामपंचायत, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद, शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्था

पुस्तक दुसरे प्रबोधन परंपरा व वृत्तपत्रसृष्टी

घटक 1 : महाराष्ट्राचे स्वातंत्र्य लढ्यातील स्थान

पारतंत्र्याची कारणमीमांसा, 1857 चे स्वातंत्र्ययुद्ध आणि महाराष्ट्र, 4 ब्रिटिश शासनाच्या आर्थिक परिणामांचा वेध व काँग्रेसची स्थापना, जहाल-मवाळ विचारसरणी व महाराष्ट्रातील नेतृत्व, स्वातंत्र्यवीर वि. दा. सावरकर, म.

गांधीयुग, स्वातंत्र्य चळवळ आणि महाराष्ट्र, सातत्याचे पत्री सरकार, नौसैनिकांचा उठाव

घटक 2 : महाराष्ट्रातील प्रबोधनाची परंपरा

शिक्षण, काही संस्था, व्यक्ती व विचारधारा, स्वातंत्र्योत्तर काळातील प्रबोधन

घटक 3 : महाराष्ट्रातील वृत्तपत्रसृष्टी : प्रेरणा आणि परंपरा

प्रारंभीची वृत्तपत्रे : प्रेरणा व परंपरा, 1920 ते 1940 : काही वर्तमानपत्रे, काही साप्ताहिके, स्वातंत्र्योत्तर काळातील वृत्तपत्रसृष्टी.

पुस्तक तिसरे कला व साहित्य

घटक 1 : महाराष्ट्राची कला परंपरा

महाराष्ट्राची संस्कृती, संगीतकला, नृत्यकला, शिल्पकला, चित्रकला, चित्रपटकला

घटक 2 : मराठी साहित्यातील मानदंड

कविता, कथा व कथाकार, कादंबरी, मराठी नाटक

आधुनिक महाराष्ट्र (MCJ 203)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : लोकप्रशासन व अर्थकारण

घटक १ : महाराष्ट्राचा इतिहास

घटक २ : महाराष्ट्राचा भूगोल

घटक ३ : महाराष्ट्राची शासन यंत्रणा व प्रशासन

घटक ४ : महाराष्ट्राची शेती व सहकार चळवळ

घटक ५ : महाराष्ट्रातील औद्योगिक विकास

घटक ६ : महाराष्ट्राची पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम

घटक ७ : रोजगार हमी योजना

घटक ८ : महाराष्ट्रातील पंचायतराज योजना

पुस्तक २ : प्रबोधन परंपरा व वृत्तपत्रसृष्टी

घटक १ : महाराष्ट्राचे स्वातंत्र्यलढ्यातील स्थान

घटक २ : महाराष्ट्रातील प्रबोधनाची परंपरा

घटक ३ : महाराष्ट्रातील वृत्तपत्रसृष्टी : प्रेरणा आणि परंपरा

पुस्तक ३ : कला व साहित्य

घटक १ : महाराष्ट्राची कला परंपरा

घटक २ : मराठी साहित्यातील मानदंड

पुस्तक पहिले

लोकप्रशासन व अर्थकारण

घटक १ : महाराष्ट्राचा इतिहास

महाराष्ट्र संज्ञेचा इतिहास, महाराष्ट्राचा प्राचीन काळचा इतिहास, मध्ययुगीन महाराष्ट्राचा इतिहास,आधुनिक महाराष्ट्राचा इतिहास,

घटक २ : महाराष्ट्राचा भूगोल

महाराष्ट्राचे भारतातील भौगोलिक स्थान, महाराष्ट्राचे प्राकृतिक विभाग,महाराष्ट्रातील हवामान,महाराष्ट्रातील नद्या, महाराष्ट्रातील मृदा, महाराष्ट्रातील शेती व पिके

घटक ३ : महाराष्ट्राची शासनयंत्रणा व प्रशासन

प्रशासनाचे स्वरूप,विधानसभा, विधान परिषद, उच्च न्यायालय राज्यातील राज्यकारभार, प्रशासन प्रशासकीय विभाग, स्वरूप, जबाबदाऱ्या, कार्य ,प्रशासकीय अधिकाऱ्यांच्या जबाबदाऱ्या

घटक ४ : महाराष्ट्राची शेती व सहकार चळवळ

महाराष्ट्रातील लागवडीखालील जमीन, महाराष्ट्रातील शेतीचे प्रकार, महाराष्ट्रातील पिकांचे हंगाम, महाराष्ट्रातील कडधान्ये, महाराष्ट्रातील तेलबिया,६ महाराष्ट्रातील प्रमुख पिके, जलसिंचनाच्या आधुनिक पद्धती, शेतीविकासासाठी महाराष्ट्राच्या विविध योजना ,सहकार चळवळ

घटक ५ : महाराष्ट्रातील औद्योगिक विकास

उद्योगाची सुरुवात,, भारताच्या औद्योगिक विकासात महाराष्ट्राचे महाराष्ट्रातील साखर उद्योगधंद्यांची सुरुवात व विकास स्थान, महाराष्ट्रातील औद्योगिक विकास व शासकीय ,राज्यातील नवे औद्योगिक धोरण ५.२.५ महाराष्ट्रातील प्रमुख उद्योगधंदे

घटक ६ : महाराष्ट्राची पंचवार्षिक योजना व विकास कार्यक्रम

पंचवार्षिक योजना ,विकास कार्यक्रम / योजना, महाराष्ट्राचा आर्थिक विकास

घटक ७ : रोजगार हमी योजना

भारतीय राज्यघटना आणि रोजगाराचा हक्क, जगार हमी योजनेची उद्दिष्टे, रोजगार हमी योजनेचे स्वरूप, रोजगार हमी योजना निधी,रोजगार हमी योजनेची अंमलबजावणी,रोजगार हमी योजनेची वाटचाल,

घटक ८ : महाराष्ट्रातील पंचायतराज योजना

ग्रामपंचायत,पंचायत समिती, जिल्हा परिषद,शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्था

पुस्तक दुसरे प्रबोधन परंपरा व वृत्तपत्रसृष्टी

घटक १ : महाराष्ट्राचे स्वातंत्र्य लढ्यातील स्थान

पारतंत्र्याची कारणमीमांसा, १८५७ चे स्वातंत्र्ययुद्ध आणि महाराष्ट्र, ब्रिटिश शासनाच्या आर्थिक परिणामांचा वेध व काँग्रेसची स्थापना,

घटक २ : महाराष्ट्रातील प्रबोधनाची परंपरा

शिक्षण, काही संस्था, व्यक्ती व विचारधारा,स्वातंत्र्योत्तर काळातील प्रबोधन

घटक ३ : महाराष्ट्रातील वृत्तपत्रसृष्टी : प्रेरणा आणि परंपरा

प्रारंभीची वृत्तपत्रे : प्रेरणा व परंपरा,१९२० ते १९४० : काही वर्तमानपत्रे,काही साप्ताहिके, स्वातंत्र्योत्तर काळातील वृत्तपत्रसृष्टी

पुस्तक तिसरे कला व साहित्य

घटक १ : महाराष्ट्राची कला परंपरा

महाराष्ट्राची संस्कृती, संगीतकला, नृत्यकला,शिल्पकला,चित्रकला,चित्रपटकला

घटक २ : मराठी साहित्यातील मानदंड

कविता,कथा व कथाकार,कादंबरी, मराठी नाटक

भारतीय राज्यघटना आणि शासन व्यवहार (MCI 205)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : वृत्तलेख, वार्तापत्रे व सदरलेखन

घटक १ : वृत्तपत्रीय लेखनाचे वर्तमान स्वरूप

घटक २ : वृत्तलेख : स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि प्रकार

घटक ३ : वृत्तलेख : लेखन कौशल्ये

घटक ४ : वार्तापत्रे

घटक ५ : सदरलेखन

घटक ६ : समीक्षण, परीक्षण लेखन

पुस्तक २ : अग्रलेख, स्फुटलेख आणि वाचकांची पत्रे

घटक १ : अग्रलेख : संकल्पना आणि विकास

घटक २ : अग्रलेख लेखनाची सिद्धता

घटक ३ : अग्रलेख विषयाची निवड व लेखन

घटक ४ : अग्रलेख : विविध प्रकार

घटक ५ : स्फुटलेख

घटक ६ : वाचकांची पत्रे

पुस्तक ३ : भाषा व भाषांतर

घटक १ : वृत्तपत्र व्यवहारातील भाषिक जाणीव

घटक २ : वृत्तपत्रीय भाषा

घटक ३ : भाषांतर .

घटक ४ : लेखनविषयक नियम व मुद्रित-शोधन

घटक ५ : भाषांतरासाठी इंग्रजी-मराठी प्रतिशब्दांचा कोश

पुस्तक पहिले : वृत्तलेख, वार्तापत्रे व सदरलेखन

घटक १ : वृत्तपत्रीय लेखनाचे वर्तमान स्वरूप
लेखनप्रकारांची माध्यमानुसार गरज,माध्यमस्पर्धा व मुद्रित लेखनप्रकारांचे बदलते स्वरूप, वृत्तपत्रीय लेखकाची पूर्वतयारी, विषयानुसार भाषिक तयारी,वृत्तपत्रीय लेखनासाठी संदर्भसाधने

घटक २ : वृत्तलेख : स्वरूप, वैशिष्ट्ये आणि प्रकार

लेखनप्रकाराशी असलेले वृत्तलेखाचे नाते, वृत्तलेख : भूमिका, स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये, बातमी, लेख, अग्रलेख आणि वृत्तलेख : साम्यभेद,वृत्तपत्रे, साप्ताहिके आणि नियतकालिके, वृत्तपत्रीय लेख, साप्ताहिके, नियतकालिकातील व यांच्यातील वृत्तलेखांचे वैविध्यपूर्ण अंतरंग संशोधनपर लेख,वृत्तलेखातील विषयांची विविधता,नमुना लेखांचा अभ्यास

घटक ३ : वृत्तलेख : लेखन कौशल्ये

विषय निश्चिती, व्याप्ती आणि लेखनाचा नकाशा, विषयनिरूपणासाठी महे. तपशील व सांख्यिकी परावे यांची जुळणी, मसुदालेखन : प्रारंभ, गाभा व शेवट. शीर्षक, उपशीर्षके, आलेख, छायाचित्रे, रेखाचित्रांचा उपयोग,लेखनशैली : विषयानुसार आणि वाचकगटानुसार,नमुना वृत्तलेखांचा अभ्यास

घटक ४ : वार्तापत्रे

वार्तापत्र (Newsletter) हा लेखन प्रकार, वार्तापत्रांची गरज, वार्तापत्रांचे प्रकार, वार्तापत्रलेखनाची तयारी, नमुना वार्तापत्रांचा अभ्यास

घटक ५ : सदरलेखन

सदरलेखनाची प्रक्रिया, सदरांचे विविध विषय आणि प्रकार, सदरलेखनाची पूर्वतयारी व प्रत्यक्ष लेखन, सदरलेखक आणि गाजलेली सदरे, सदरलेखनाचे नमुने

घटक ६ : समीक्षण, परीक्षण लेखन

कलासमीक्षण म्हणजे काय ?, समीक्षण आणि परीक्षण, कलासमीक्षणाची गरज, ग्रंथपरीक्षण, नाट्यपरीक्षण व चित्रपट

पुस्तक दुसरे :अग्रलेख, स्फुटलेख आणि वाचकांची पत्रे

घटक १ : अग्रलेख : संकल्पना आणि विकास

संपादकीय पानाचे स्वरूप , अग्रलेख संकल्पनेची चर्चा, अग्रलेख म्हणजे नेमके काय?,मराठी वृत्तपत्रांतील अग्रलेखांचे स्थान

घटक २ : अग्रलेख लेखनाची सिद्धता

संपादकाचे व्यक्तिमत्त्व,बहुश्रुतता, व्यासंग, माहितीची अद्ययावतता, वृत्तपत्राचे धोरण,वाचकांचा विचार व शैली.

घटक ३ : अग्रलेख विषयाची निवड व लेखन

विषयांचे वैविध्य, निवडीची समयोचितता ,मुद्यांची जुळवाजुळव, संदर्भ, टिपणे, अग्रक्रम संपादकीय पान, पत्राचे धोरण, संपादकाचे व्यक्तिमत्त्व, अग्रलेख लेखनाचा प्रवास, वाचकांच्या अपेक्षा, संपादकावर प्रभाव टाकणारे घटक ,अग्रलेखाचे मथळे

घटक ४: अग्रलेख : विविध प्रकार

माहितीप्रधान, चिंतनपर, प्रभावोत्पादक,मनोरंजनात्मक, खंडनमंडनात्मक, उपरोधिक, प्रत्याघाती, मृत्युलेख,अग्रलेखांचे नमुने

घटक ५ : स्फुटलेख

स्फुटलेखनाची संकल्पना व प्रयोजन,स्फुटलेखनाचे विषय, मांडणी व शैली, स्फुटलेखनाचे नमुने

घटक ६ : वाचकांची पत्रे

वाचकांची पत्रे : संकल्पना व प्रयोजन, पत्रांचे महत्त्व व संपादन,पत्रलेखनाचे विषय व प्रकार, पत्रलेखनाचा विधायक उपयोग

पुस्तक तिसरे : भाषा व भाषांतर

घटक १ : वृत्तपत्र व्यवहारातील भाषिक जाणीव

वृत्तपत्र व्यवहारात भाषेचे स्थान व वेगळेपण, मराठी वृत्तपत्रांची भाषाविषयक जाणीव,भाषा व्यवहारावर

वृत्तपत्रांमुळे होणारा परिणाम,भाषा : सहजीवनाची व्यवस्था,लोकव्यवहारात भाषेचा प्रवेश

घटक २ : वृत्तपत्रीय भाषा

भाषेचे विविध पैलू,अचूक शब्दयोजना, शुद्धलेखनाचे महत्त्व

घटक ३ : भाषांतर

वृत्तपत्रातील भाषांतराचे स्वरूप,मर्यादित वेळेचे परिमाण, भाषांतराची काही उदाहरणे, इंग्रजी-मराठी भाषांतर : काही नमुने

घटक ४ : लेखनविषयक नियम व मुद्रितशोधन

लेखनविषयक नियम, मुद्रितशोधनाचे स्वरूप, मुद्रितशोधक-सहायक (कॉपी होल्डर), मुद्रितशोधनाच्या खुणा, मुद्रितशोधनाच्या खुणांचा तक्ता,मुद्रिताची वाचने

घटक ५ : भाषांतरासाठी इंग्रजी-मराठी प्रतिशब्दांचा कोश

दृक-श्राव्य माध्यमे : स्वरूप व लेखन कौशल्ये (MCI 206)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : नभोवाणी

घटक १ : नभोवाणी-संप्रेषण

घटक २ : नभोवाणीवरील भाषण, चर्चा व मुलाखत

घटक ३ : नभोवाणीवरील बातमीपत्रे

घटक ४ : रूपक, श्रुतिका आणि नभोनाट्य

घटक ५ : नभोवाणीच्या जाहिराती

घटक ६ : मिश्र आकृतिबंध

घटक ७ : नवे प्रवाह

पुस्तक २ : दूरचित्रवाणी आणि चित्रपट

घटक १ : दूरचित्रवाणी : इतिहास

घटक २ : दूरचित्रवाणी तंत्रज्ञान

घटक ३ : दूरचित्रवाणी : लेखन व निर्मिती

घटक ४ : दूरचित्रवाणीवरील बातम्या

घटक ५ : दूरचित्रवाणी कार्यक्रमांचे प्रकार

घटक ६ : अन्य माहितीप्रधान कार्यक्रम

घटक ७ : चित्रपट

पुस्तक ३ : स्वर-साधना व सादरीकरण कौशल्ये

घटक १ : ध्वनिविचार आणि भाषाविचार

घटक २ : आवाज साधना आणि व्यायाम

घटक ३ : आवाज आणि प्रसारमाध्यमे : तात्त्विक विचार

घटक ४ : कला आणि संवादीय पत्रकारिता

घटक ५ : आवाज, आहार, आवाजाचे विकार व उपाय

घटक १: नभोवाणी-संप्रेषण

संप्रेषण माध्यमांचा विचार,जनसंप्रेषण आणि बोलभाषा,'आकाशवाणी'ची वाटचाल

घटक २ : नभोवाणीवरील भाषण, चर्चा व मुलाखत

नभोवाणीवरील भाषण, नभोवाणीवरील चर्चा,नभोवाणीवरील मुलाखत

घटक ३ : नभोवाणीवरील बातमीपत्रे

नभोवाणीवरील बातम्या : स्वरूप व वैशिष्ट्ये, बातमीपत्राची रचना, बातम्यांची निवड, आकाशवाणी समाचार विभाग-मार्गदर्शक तत्त्वे, बातमीचे लेखन

घटक ४ : रूपक, श्रुतिका आणि नभोनाट्य

रूपकनिर्मिती,पूर्वतयारी, निर्मिती,ध्वनीचे नियंत्रण,लिखाण,ध्वनिसंकेत, निवेदन,प्रत्यक्ष लेखन,पात्रयोजना, रंगीत तालीम,रूपकाचा नमुना,नभोनाट्य, नभोनाट्य आणि श्रोता,श्रुतिका,नभोनाट्य-लेखन : तंत्र आणि मंत्र

घटक ५ : नभोवाणीच्या जाहिराती

जाहिरात लेखन : तंत्र आणि मंत्र, जाहिरात लेखनामागचा हेतू, लक्षात ठेवायच्या गोष्टी, लोककल्याणासाठी जाहिरात

घटक ६ : मिश्र आकृतिबंध

मुले, युवक व महिलांसाठी कार्यक्रम,शेती व ग्रामीण भागासाठी कार्यक्रम ,संगीतविषयक कार्यक्रम, मासिक पत्रिका,परिसंवाद,उद्धोषणा व उद्धोषक

घटक ७: नवे प्रवाह

डिजिटल व इंटरनेट प्रसारण अशा नभोवाणी, एफ एम रेडिओ : शासकीय व खासगी, डीटीएच, कम्युनिटी

रेडिओ,शैक्षणिक रेडिओ, किसानवाणी, इत्यादी,वर्ल्ड स्पेसउपक्रमांतून विकास संज्ञापनाचे स्वरूप,डिजिटल आणि इंटरनेट प्रसारण,नवे तंत्रज्ञान,आचारसंहिता व मार्गदर्शक तत्त्वे

पुस्तक दुसरे : दूरचित्रवाणी आणि चित्रपट

घटक १ : दूरचित्रवाणी : इतिहास

दूरचित्रवाणी तंत्रज्ञानाच्या विकासाचा संक्षिप्त इतिहास, भारत व दूरचित्रवाणी,दूरचित्रवाणी : सामाजिक-सांस्कृतिक उत्तरदायित्व

घटक २ : दूरचित्रवाणी तंत्रज्ञान

ध्वनि-चित्रमुद्रण अथवा चित्रीकरण,ध्वनिमुद्रण व ध्वनि-चित्रमुद्रणोत्तर प्रक्रिया

घटक ३ : दूरचित्रवाणी : लेखन व निर्मिती

संहितालेखनासाठी पूर्वतयारी,दृश्यरूप-निर्मितीची प्रक्रिया

घटक ४ : दूरचित्रवाणीवरील बातम्या

बातमीपत्रांचे प्रकार, बातम्यांच्या निवडीचे निकष, दूरचित्रवाणी वार्ताहराचे कार्य, बातमीपत्रांचे संपादन

घटक ५ : दूरचित्रवाणी कार्यक्रमांचे प्रकार

करमणूकप्रधान कार्यक्रम, माहितीप्रधान कार्यक्रम, शैक्षणिक कार्यक्रम, आवश्यक लेखनकौशल्ये

घटक ६ : अन्य माहितीप्रधान कार्यक्रम

माहितीपट, मुलाखत व चर्चा

घटक ७ : चित्रपट

माध्यम शिक्षणाची आवश्यकता, चित्रपटाचे द्रव्य निर्माण करणारी यंत्रे, चित्रपट भाषा, चित्रपट भाषेची विश्लेषण व्यवस्था,डोळसपणाने व कलात्मक समजुतीने चित्रपट , चित्रपट आणि समाज

पुस्तक तिसरे :स्वर-साधना व सादरीकरण कौशल्ये

घटक १ : ध्वनिविचार आणि भाषाविचार

वाग्यंत्रणा, ध्वनिनिर्मिती, वर्णविचार, उच्चार व ध्वनिवैशिष्ट्य, भाषाव्यवहार, विरामचिन्हे

घटक २ : आवाज साधना आणि व्यायाम

आवाज साधना म्हणजे काय ?, आवाजासाठी व्यायामाची आवश्यकता, निर्दोष श्वसन, आसने आणि सहकंपन, आवाज द्रव्य,आवाजाची लय आणि ताल

घटक ३ : आवाज आणि प्रसारमाध्यमे : तात्त्विक विचार

आकाशवाणी, दूरदर्शन आणि अन्य वाहिन्यांसाठी,आकाशवाणी,निवेदक, वृत्तनिवेदक तसेच कार्यक्रमांचे सूत्रसंचालक, दूरदर्शन व अन्य वाहिन्या,नाटक आणि चित्रपट,जाहिरात आणि माहितीपट

घटक ४ : कला आणि संवादीय पत्रकारिता

भाषण,काव्यवाचन,कथाकथन, नाट्यवाचन, चर्चा सहभाग, मुलाखत, सूत्रसंचालन, वृत्तनिवेदन, समालोचन, इत्यादी

घटक ५ : आवाज, आहार, आवाजाचे विकार व उपाय

घशाची रचना, घशाचे विकार व उपाय, आवाज आणि आहार, स्वरसाधनेसाठी आहार सल्ला

Third Year

जनसंज्ञापन व विकास संज्ञापन (MCJ301)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : संज्ञापन, संस्कृती आणि विकास

घटक १ : संज्ञापन : संकल्पना आणि स्वरूप

घटक २ : संस्कृती आणि संज्ञापन

घटक ३ : जनसंज्ञापन : विकास, स्वरूप आणि परिमाणे

पुस्तक २ : संज्ञापन क्रांती : स्वरूप व परिणाम

घटक १ : संज्ञापन क्रांतीचे स्वरूप

घटक २ : संज्ञापन क्रांतीतील टप्पे

घटक ३ : संज्ञापन क्रांतीचे परिणाम आणि भवितव्य

पुस्तक ३ : प्रसार माध्यमांचे अर्थशास्त्र व विकास संज्ञापन

घटक १ : प्रसारमाध्यमांचे अर्थशास्त्र

घटक २ : जनसंज्ञापनाचे ग्राहक आणि परिणाम

घटक ३ : विकास संज्ञापन

पुस्तक पहिले : संज्ञापन, संस्कृती आणि विकास

घटक १ : संज्ञापन : संकल्पना आणि स्वरूप

संज्ञापन म्हणजे काय ? ,संज्ञापन प्रक्रियेचे स्वरूप , संज्ञापनाचे प्रकार , संज्ञापन अभ्यासाचे आंतर विद्याशाखीय स्वरूप , संज्ञापनाविषयी विविध प्रतिमाने , संज्ञापन अभ्यासाचे मूलभूत दृष्टिकोन

घटक २ : संस्कृती आणि संज्ञापन

संस्कृती व संज्ञापनासंबंधांची चौकट , चिन्ह आणि संकेत , मिथके आणि विचारप्रणाली , चिकित्सक दृष्टिकोन , जनसंज्ञापन आणि संस्कृती : चर्चेचे काही मुद्दे

घटक ३ : जनसंज्ञापन : विकास, स्वरूप आणि परिमाणे

जनसंज्ञापनाचा विकास, वैशिष्ट्ये आणि आधुनिकता , प्रसारमाध्यमांच्या विकासाचे टप्पे , संज्ञापन क्रांतीची विविध परिमाणे , प्रसारमाध्यमे : एक सामाजिक व्यवस्था , जनसंज्ञापनाकडे पाहण्याचे विविध दृष्टिकोन

पुस्तक दुसरे संज्ञापन क्रांती : स्वरूप व परिणाम

घटक १ : संज्ञापन क्रांतीचे स्वरूप

संज्ञापन क्रांतीसंबंधी ,संज्ञापन : अर्थ आणि स्वरूप , संज्ञापन क्रांतीचे महत्त्व , संज्ञापनशास्त्र, माहिती सिद्धांत

घटक २ : संज्ञापन क्रांतीतील टप्पे

संज्ञापन विकासातील प्राथमिक टप्पे , वृत्तपत्रे , तारयंत्र , टेलिफोन , बिनतारी संदेशवहन व रेडिओ , चलचित्रपट, चित्रवाणी , संगणक , संगणकाचे महाजाल

घटक ३ : संज्ञापन क्रांतीचे परिणाम आणि भवितव्य

संज्ञापन क्रांतीवरील आक्षेप व विश्लेषण , मानवी जीवन पद्धतीतील स्थित्यंतरे , अर्थार्जन , नोकऱ्यांचे किंवा कामाचे बदलते व्यवस्थापन , ई-कॉमर्स, कुटुंबसंस्था, कुटुंब व चित्रवाणी, संज्ञापन क्रांती व लोकशाही

पुस्तक तिसरे प्रसार माध्यमांचे अर्थशास्त्र व विकास संज्ञापन

घटक १ : प्रसारमाध्यमांचे अर्थशास्त्र

प्रसारमाध्यमांचे अर्थशास्त्र ,प्रसारमाध्यमांची मालकी आणि नियंत्रण , प्रसारमाध्यम : संघटन आणि व्यवसाय , प्रसारमाध्यमातील आशयनिर्मितीची प्रक्रिया, प्रसारमाध्यमातील आशय : एक अभ्यास विषय

घटक २ : जनसंज्ञापनाचे ग्राहक आणि परिणाम

ग्राहक: एक महत्त्वाची संकल्पना , ग्राहकांच्या अभ्यासाचे विविध दृष्टिकोन , ग्राहकमापन : संकल्पना आणि पद्धती , माध्यमांच्या परिणामासंबंधी चर्चेचा परीघ, माध्यमांचे परिणाम : काही निरीक्षणे

घटक ३ : विकास संज्ञापन

संज्ञापन , विकासाच्या विविध संकल्पना, जनसंज्ञापन, संस्कृती यांसारख्या काही मूलभूत संकल्पनांचा , विकासामध्ये माध्यमांचे उपयोजन, विकास संज्ञापनाची क्षेत्रे आणि नवे प्रयोग

भारतीय राज्यघटना आणि शासन व्यवहार (MCJ302)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १: भारतीय राज्यघटनेची संस्थात्मक चौकट

घटक १ : भारतीय राज्यघटना मार्गदर्शक तत्त्वे व मूलभूत हक्क

घटक २ : भारताचे संघराज्य : स्वरूप व वैशिष्ट्ये

घटक ३ : कार्यकारिणी

घटक ४ : विधिमंडळ

घटक ५ : न्यायमंडळ

पुस्तक २ : संसदीय कामकाज

घटक १ : संसद : स्वरूप व रचना

घटक २ : संसदेची अधिवेशने

घटक ३ : संसदीय कामकाज

घटक ४ : विधानकार्य

घटक ५ : अर्थसंकल्प

घटक ६ : महत्त्वाचे ठराव

घटक ७ : संसदेच्या समित्या

घटक ८ : संसदीय पत्रकारिता

पुस्तक ३ : प्रशासकीय संरचना

घटक १ : प्रशासकीय सेवकांची संघटना

घटक २ : वित्तीय प्रशासन

घटक ३ : सार्वजनिक महामंडळे : अधिकार व कार्यक्षेत्रे

घटक ४ : लोकपाल, लोकायुक्त

घटक ५ : ग्रामपंचायत आणि स्थानिक प्रशासन

घटक ६ : पंचायत समिती आणि जिल्हा परिषद

घटक ७ : नगरपरिषदा व महापालिका

पुस्तक पहिले भारतीय राज्यघटनेची संस्थात्मक चौकट

घटक १ : भारतीय राज्यघटना मार्गदर्शक तत्त्वे व मूलभूत हक्क

ऐतिहासिक पार्श्वभूमी, भारतीय संविधान : निर्मितीपूर्वीच्या घटना, भारतीय राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये, मूलभूत हक्क : संकल्पना व महत्त्व, भारतीय राज्यघटनेतील मूलभूत हक्क, अधिकारांवरील मर्यादा व संविधान विशोधन, राज्य धोरणाची मार्गदर्शक तत्त्वे, मूलभूत हक्क आणि न्यायालयीन पुनर्विलोकन, मूलभूत हक्क व नागरिक स्वातंत्र्ये यांचा संकोच, पोलिसी कारवाई, लोकस्वातंत्र्य चळवळ

घटक २ : भारताचे संघराज्य : स्वरूप व वैशिष्ट्ये

संघराज्याचा अर्थ, संघराज्याचा उगम, संघराज्याची वैशिष्ट्ये, भारतीय संघराज्याची निर्मिती, भारतीय संघराज्याची वैशिष्ट्ये, केंद्र व राज्ये यांचे संबंध

घटक ३ : कार्यकारिणी

कार्यकारिणी म्हणजे काय ?, भारताच्या कार्यकारिणीचे स्वरूप, राष्ट्र-पती, पंतप्रधान आणि मंत्रिमंडळ, पंतप्रधान - मंत्रिमंडळ संबंध, राष्ट्र-पती - पंतप्रधान संबंध, मंत्रिमंडळ - विधिमंडळ संबंध, पंतप्रधानांचे स्थान, घटकराज्यातील कार्यकारिणी

घटक ४ : विधिमंडळ

विधिमंडळ म्हणजे काय?, भारताच्या विधिमंडळाचे स्वरूप, भारताच्या विधिमंडळाची रचना, आपली द्विगृही पद्धत, विधिमंडळाचे कामकाज, विधिमंडळ - कार्यकारिणी संबंध, विधिमंडळ - न्यायमंडळ संबंध

घटक ५ : न्यायमंडळ

न्यायसंस्थेची कार्ये, भारताचे न्यायमंडळ, न्यायमंडळाचे स्वातंत्र्य, भारताचे न्यायमंडळ : कार्ये व अधिकार, न्यायमंडळाची भूमिका व तिच्या मर्यादा

पुस्तक दुसरे संसदीय कामकाज

घटक १ : संसद : स्वरूप व रचना

संसदभवनाची रचना

घटक २ : संसदेची अधिवेशन

अधिवेशनांची संख्या व मुदत, सुट्या, स्थगन व सत्रावसान, गणपूर्ती, कामकाज सल्लागार समिती, जुजबी अधिवेशन

घटक ३ : संसदीय कामकाज

प्रश्नोत्तरांचा तास, शून्य-प्रहर, सदनपटलावर कागदपत्र ठेवणे, विशेष उल्लेख, लक्षवेधी प्रकरणे, अल्प-सूचना प्रश्न, विशेष चर्चा, गुप्त बैठक, अर्ध्या तासाची चर्चा

घटक ४ : विधान कार्य

सामान्य सरकारी विधेयके, संविधान दुरुस्ती, बिनसरकारी विधान कार्य, राज्यसभेकडून येणारी विधेयके, मतविभाजन, प्रतौद

घटक ५ : अर्थसंकल्प

, अर्थसंकल्प, लेखानुदान, खातेनिहाय मागण्या, स्थायी समित्या, कपात सूचना, विनियोग विधेयक, रेल्वे अर्थसंकल्प, पुरवणी मागण्या, पुरवणी अर्थसंकल्प

घटक ६ : महत्त्वाचे ठराव

धन्यवाद ठराव, काम तहकुबी ठराव, अविश्वास ठराव, महाभियोग ठराव, सांविधिक ठराव, सरकारी ठराव, बिनसरकारी ठराव

घटक ८ : संसदीय पत्रकारिता

संसद-न्यायालय, संसद आणि न्यायपालिका, संसद आणि कार्यपालिका, संसद आणि पत्रकार, खासदार, वृत्तपत्रे व जनता, संसद समाचा, संसद

पुस्तक तिसरे प्रशासकीय संरचना

घटक १ : प्रशासकीय सेवकांची संघटना

लोकप्रशासन म्हणजे काय?, भारतातील लोकप्रशासनाचा उगम, भारतीय लोकप्रशासनाची वैशिष्ट्ये, भारतीय प्रशासन सेवा, सचिवालय संघटना, जिल्हा प्रशासन

घटक २ : वित्तीय प्रशासन

वित्तीय प्रशासन : व्याख्या, महत्त्व व कार्ये, अर्थसंकल्पन : व्याख्या, महत्त्व, तत्त्वे, प्रकार, तंत्रे व प्रक्रिया, वित्तीय प्रशासनावरील नियंत्रणे : वित्त समित्या, अर्थमंत्रालय, महालेखापरीक्षक

घटक ३ : सार्वजनिक महामंडळे : अधिकार व कार्यक्षेत्रे

सार्वजनिक महामंडळाचा उदय, सार्वजनिक महामंडळाचा विकास, सार्वजनिक महामंडळाचा उद्देश, भारतातील सार्वजनिक महामंडळाची वैशिष्ट्ये, सार्वजनिक महामंडळाचे कार्यक्षेत्र

घटक ४ : लोकपाल, लोकायुक्त

लोकपाल : पार्श्वभूमी, कार्याचे स्वरूप, लोकायुक्त - अधिकारक्षेत्र, कार्यालय व्यवस्था

घटक ५ : ग्रामपंचायत आणि स्थानिक प्रशासन

,ग्रामसभा ,ग्रामपंचायत, शिक्षण समिती, ग्रामसचिवालय

घटक ६ : पंचायत समिती आणि जिल्हा परिषद

पंचायत समिती : रचना व कार्यक्षेत्रे, पंचायत समिती : अधिकारी-पदाधिकारी, परस्परसंबंध, जिल्हा परिषद : रचना व कार्यक्षेत्रे, अधिकारी, पदाधिकारी परस्परसंबंध, जिल्हा परिषद उत्पन्नाची साधने

घटक ७ : नगरपरिषदा व महापालिका

नगरपरिषद : रचना, कार्यक्षेत्रे, अधिकारी व पदाधिकारी परस्परसंबंध, महापालिका : रचना, कार्यक्षेत्रे, अधिकारी व पदाधिकारी परस्परसंबंध, नगरपालिका च महापालिका : कार्य,नगरपालिका व महापालिका : उत्पन्नाची साधने,नगरपरिषदा व महानगरपालिकांसंबंधी कायदे व ७४ वी घटनादुरुस्ती

पत्रकारिता : कायदे आणि नीतिमूल्ये (MCJ303)**अभ्यासक्रम****पुस्तक १ : प्रसारमाध्यमे आणि कायदे**

घटक १ : भारतीय राज्यघटना

घटक २ : वृत्तपत्र स्वातंत्र्य

घटक ३ : वृत्तपत्र प्रकाशनाचे नियमन व निबंध

घटक ४ : भारतीय दंडसंहिता : राजद्रोह व सामाजिक वैमनस्य

घटक ५ : भारतीय दंडसंहिता : स्वामित्वाधिकार, बदनामी व अश्लीलता

घटक ६ : न्यायालयीन अवमानता कायदा : संकेत आणि व्यवहार

घटक ७ : माहितीचा अधिकार घटक ८ : पुरवणी वाचन

पुस्तक २ : मानवाधिकार

घटक १ : मानवी हक्काचे तत्त्वज्ञान व स्वरूप

घटक २ : मानवी हक्कांची वाटचाल

घटक ३ : मानवी हक्कांचा इतिहास

घटक ४ : मानवी हक्कांची अंमलबजावणी

घटक ५ : विविध सामाजिक प्रश्न आणि मानवाधिकार

घटक ६ : प्रसारमाध्यमे आणि मानवी हक्क

घटक ७ : पुरवणी वाचन

पुस्तक ३ : पत्रकारितेची नीतिमूल्ये

घटक १ : तत्त्वे, मूल्ये व नीतिशास्त्र

घटक २ : पत्रकाराची नीतिमूल्ये

घटक ३ : पत्रकारावरील दडपणे, मूल्यनिष्ठा आणि निर्णयप्रक्रिया

घटक ४ : पत्रकारांची बांधीलकी

घटक ५ : मालक-संपादक संबंध व जाहिरातदारांचा प्रभाव

घटक ६ : औचित्य, स्वयंनियमन व भारतीय वृत्तपत्र परिषद

घटक ७ : पुरवणी वाचन

पुस्तक पहिले : प्रसारमाध्यमे आणि कायदे**घटक १ : भारतीय राज्यघटना**

पत्रकाराचे कर्तव्य आणि राज्यघटना,राज्यघटनेचे प्रास्ताविक, मूलभूत अधिकार, राज्यघटनेची मूलभूत वैशिष्ट्ये

घटक २ : वृत्तपत्र स्वातंत्र्य

वृत्तपत्र स्वातंत्र्य : नागरी स्वातंत्र्याचा एक भाग, वृत्तपत्र (किंमत आणि पृष्ठे) कायदा, वृत्तपत्र स्वातंत्र्याचा संकोच, श्रमजीवी पत्रकार कायदा, सेवाशर्ती व वेतनदर निश्चिती, प्रेस कौन्सिल अॅक्ट १९७८

घटक ३ : वृत्तपत्र प्रकाशनाचे नियमन व निबंध

मुद्रणालये आणि पुस्तक नोंदणी कायदा, मजकुराची कायदेशीर जबाबदारी, निबंधकाचे कार्य,मजकूर प्रसिद्धीवरील निबंध,विधिमंडळांचे विशेषाधिकार

घटक ४ : भारतीय दंडसंहिता : राजद्रोह व सामाजिक वैमनस्य

राजद्रोह म्हणजे काय?, पत्रकाराचे मतप्रदर्शन व पाळावयाची पथ्ये

घटक ५ : भारतीय दंडसंहिता : स्वामित्वाधिकार, बदनामी व अश्लीलता

स्वामित्वाधिकार कायदा, बदनामीविषयक कायदा,अश्लीलताविषयक कायदा

घटक ६:न्यायालयीन अवमानता कायदा: संकेत आणि व्यवहार

न्यायालयीन अवमानता कायदा, न्यायालयीन अवमानाचे काही खटले, पत्रकारांनी घ्यावयाची दक्षता

घटक ७ : माहितीचा अधिकार

माहितीच्या अधिकाराची आवश्यकता, न्यायालयांनी केलेला अधिकारांचा विस्तार, लोकांना कोणती माहिती आवश्यक असते ?,विकृत कुतूहल हा अधिकार नव्हे !, खाजगीपणा जपण्याचा अधिकार, प्रसारमाध्यमांची जबाबदारी व सरकारचे कर्तव्य, माहितीचा अधिकार : निवडक भाग

पुस्तक दुसरे : मानवाधिकार

घटक १ : मानवी हक्कांचे तत्त्वज्ञान व स्वरूप

मानवाधिकार : अर्थ आणि वैशिष्ट्ये, मानवाधिकारांचे प्रकार, मानवाधिकारांचा विकास, मानवाधिकारांचे स्वरूप, मानवाधिकारांचे उगमस्थान, मानवाधिकारांची व्याप्ती

घटक २ : मानवी हक्कांची वाटचाल

संयुक्त राष्ट्र संघटना आणि मानवाधिकार, मानवाधिकार जाहीरनामा आणि मानवाधिकारां विषयीचे इतर करार, युरोपातील मानवी हक्कविषयक तरतुदी, निर्वसाहतीकरण आणि मानवाधिकार, शीतयुद्ध आणि मानवाधिकार, शीतयुद्धोत्तर काळ आणि मानवाधिकार, दहशतवाद आणि मानवाधिकार

घटक ३ : मानवी हक्कांचा इतिहास

भारतातील मानवी हक्कांचा इतिहास, घटना समिती आणि मूलभूत अधिकार, हक्कांचे रक्षण, भारतीय राज्यघटना आणि मानवाधिकार, जागतिकीकरण आणि मानवाधिकार,

घटक ४ : मानवी हक्कांची अंमलबजावणी

मानवाधिकारांच्या अंमलबजावणीतील अडथळे, मानवाधिकार उल्लंघनाची उदाहरणे, राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोग, राज्य मानवाधिकार आयोग.

घटक ५ : विविध सामाजिक प्रश्न आणि मानवाधिकार

महिलांचे मानवाधिकार, बालकांचे मानवाधिकार, एच.आय.व्ही./एड्सप्रस्तांचे मानवाधिकार

घटक ६ : प्रसारमाध्यमे आणि मानवी हक्क

प्रसारमाध्यमांचे स्वातंत्र्य आणि मूलभूत मानवाधिकार, मानवाधिकारांच्या रक्षणात प्रसारमाध्यमांची भूमिका, मानवाधिकार आयोग आणि प्रसारमाध्यमे, विविध स्वरूपाच्या संघर्षामधून मानवाधिकारांचे होणारे उल्लंघन आणि प्रसारमाध्यमांची भूमिका, युद्ध, लष्करी कारवायांमधून मानवाधिकारांचे उल्लंघन आणि प्रसारमाध्यमांची भूमिका

घटक ७ : पुरवणी वाचन**पुस्तक तिसरे : पत्रकारितेची नीतिमूल्ये****घटक १ : तत्त्वे, मूल्ये व नीतिशास्त्र**

समाज संतुलनाची सहा मूल्ये, नीतिशास्त्र : ॲरिस्टॉटलचा सुवर्णमध्य, नीतिशास्त्र : वैश्विक सिद्धांत व उपयुक्ततावाद नैतिक

घटक २ : पत्रकाराची नीतिमूल्ये

सर्वव्यापी प्रसारमाध्यमांचे महत्त्व, सत्य, वस्तुनिष्ठता आणि व्यापक जनहित

घटक ४ : पत्रकारांची बांधीलकी

पत्रकार व राष्ट्रवाद, राजकीय व सामाजिक बांधीलकी, तटस्थतेची मर्यादा, व्यक्तीचे खाजगीपण आता मुक्त अर्थव्यवस्थेमुळे प्रसारमाध्यमांच्या कार्याच्या, दिशाभुलीची पत्रकारिता

घटक ५ : मालक-संपादक संबंध व जाहिरातदारांचा प्रभाव

वृत्तपत्र : सर्वसामान्य उत्पादित वस्तू, मालक-संपादक संबंध, जाहिरातदारांचा प्रभाव

घटक ६ : औचित्य, स्वयंनियमन व भारतीय वृत्तपत्र परिषद

पत्रकारितेचे क्षेत्र, स्वयंनियमन व आचारसंहिता : ओम्बुड्समन, भारतीय वृत्तपत्र परिषदेची मार्गदर्शक तत्त्वे

घटक ७ : पुरवणी वाचन

पत्रकारिता आणि संबंधित कार्यक्षेत्रे (MCJ304) अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : जाहिरात

घटक १ : जाहिरात : पायाभूत संकल्पना

घटक २ : जाहिरात : निर्मितप्रक्रिया

घटक ३ : जाहिरात संस्था : स्वरूप व कार्ये

घटक ४ : जाहिरातक्षेत्रातील नवे प्रवाह आणि आचारसंहिता

पुस्तक २ : जनसंपर्क

घटक १ : जनसंपर्क : व्याख्या, स्वरूप व व्याप्ती

घटक २ : जनसंपर्क अधिकारी : गुणवैशिष्ट्ये आणि जबाबदारी

घटक ३ : जनसंपर्क साधने

घटक ४ : सरकार आणि जनसंपर्क

घटक ५ : बिनसरकारी संस्था - संघटनांचा जनसंपर्क

पुस्तक ३ : छायाचित्र पत्रकारिता

घटक १ : छायाचित्र पत्रकारिता : स्वरूप व महत्त्व

घटक २ : छायाचित्राची उपकरणे : स्वरूप व उपयोजन

घटक ३ : छायाचित्रणाची विविध क्षेत्रे

घटक ४ : छायाचित्र पत्रकारिता : विविध रूपबंध

घटक ५ : छायाचित्र पत्रकारिता काही नमुनादर्श

पुस्तक पहिले जाहिरात लेखक :

घटक १ : जाहिरात : पायाभूत संकल्पना

जाहिरातीची व्याख्या व गुणवैशिष्ट्ये, जाहिरातीचा ऐतिहासिक आढावा, जाहिरातीची गरज, जाहिरातीची कार्ये, जाहिरातीचे प्रकार, जाहिरात माध्यमे आणि त्यांची गुणवैशिष्ट्ये, जाहिरातीचे परिणाम

घटक २ : जाहिरात : निर्मितप्रक्रिया

लक्ष्यगट निश्चिती व उद्दिष्टे निर्धारण, संदेश निश्चिती, आकृतिबंध निश्चिती, प्रसारण निर्णय

घटक ३ : जाहिरात संस्था : स्वरूप व कार्ये

जाहिरात संस्थेची संकल्पना आणि गरज, जाहिरात संस्थेचा ऐतिहासिक आढावा, जाहिरात संस्थेची कार्ये व अंदाजपत्रक, जाहिरात संस्थेची रचना, जाहिरातदार ग्राहक (क्लायन्ट) व जाहिरात संस्था यांचे संबंध

घटक ४ : जाहिरातक्षेत्रातील नवे प्रवाह आणि आचारसंहिता

जाहिरात संशोधन, जाहिरातीतील नवे प्रवाह, जाहिरातीवरील टीका/आक्षेप, जाहिरात व्यवसायाची आचारसंहिता, जाहिरात क्षेत्र : ठळक नोंदी

पुस्तक दुसरे जनसंपर्क

घटक १ : जनसंपर्क : व्याख्या, स्वरूप व व्याप्ती

जनसंपर्क : पूर्वेतिहास, व्याख्या, आजचे स्वरूप, लोकशाही शासनप्रणालीत जनसंपर्काचे स्थान, जनसंपर्क : व्यवसाय की लोकसेवा ?, जनसंपर्क व्यवसायाची मूलतत्त्वे व कार्यक्षेत्रे, जनसंपर्क : व्यावसायिक कामाचे स्वरूप, जनसंपर्क पत्रकारिता, जनसंपर्क आचारसंहिता

घटक २ : जनसंपर्क अधिकारी : गुणवैशिष्ट्ये आणि जबाबदारी

जनसंपर्क अधिकारी : गुणवैशिष्ट्ये, जनसंपर्क अधिकाऱ्यांच्या कामाचे स्वरूप व जबाबदाऱ्या, जनसंपर्क पत्रकारिता : काही पथ्ये, संस्थेचा अंतर्गत जनसंपर्क

घटक ३ : जनसंपर्क साधने

वर्तमानपत्र, दूरचित्रवाणी व आकाशवाणी, पत्रकारांना माहिती पुरविणे, गृहपत्रिका, माहितीपुस्तिका, ध्वनिफिती, चित्रफिती, मार्गदर्शिका, काही विशेष मोहिमा

घटक ४ : सरकार आणि जनसंपर्क

लोकशाही शासनव्यवस्थेत जनसंपर्काचे महत्त्व, भारत सरकार आणि जनसंपर्क

घटक ५ : बिनसरकारी संस्था-संघटनांचा जनसंपर्क

विविध संस्थांतील जनसंपर्काचे स्वरूप

पुस्तक तिसरे : छायाचित्र पत्रकारिता

घटक १ : छायाचित्र पत्रकारिता : पार्श्वभूमी व संकल्पना

छायाचित्र पत्रकारिता : पार्श्वभूमी व संकल्पना, दृश्यभाषा : आशय आणि दृष्टिकोन, दृश्यविषय : दर्शनबिंदू आणि रचना, छायाचित्रे : विषय व प्रकार, प्रसारमाध्यमांसाठी छायाचित्रण, छायाचित्र पत्रकारितेसाठी उपयुक्त कौशल्ये

घटक २ : छायाचित्रणाची उपकरणे : स्वरूप व उपयोजन

छायाचित्रणाचा पूर्वेतिहास, कॅमेरा, फिल्म, लेन्स, प्रकाश, अंपरचर, शटर स्पीड, डेपथ ऑफ फिल्ड, फ्लॅश व लाईट मीटर, एसएलआर कॅमेरा, डिजिटल फोटोग्राफी, मेमरी कार्ड्स, डारुन लोडिंग, प्लग इन

घटक ३ : छायाचित्रणाची विविध क्षेत्रे

व्यक्तिदर्शन, निसर्ग आणि पर्यावरण, कला आणि क्रीडा, राजकीय व सांस्कृतिक, उद्योग, जाहिरात, आपत्ती : नैसर्गिक व मानवी

घटक ४ : छायाचित्र पत्रकारिता : विविध रूपबंध

छायाचित्रातील बातमीमूल्य, फीचर, कव्हर स्टोरी व मालिका, छायाचित्रांचे मूल्यांकन, छायाचित्रणपरिबंध

घटक ५ : छायाचित्र पत्रकारिता काही नमुनादर्श

प्रसारमाध्यमांच्या सेवेतील पत्रकार, मुक्त पत्रकार, छंदनिष्ठ पत्रकार, छायाचित्र संपादन

संपादन : स्वरूप व कौशल्ये (MCJ 305)

अभ्यासक्रम

पुस्तक १ : वृत्तपत्राचे संपादन

घटक १ : संपादक आणि संपादन कार्ये

घटक २ : संपादन : बातमी

घटक ३ : संपादन : अग्रलेख

घटक ४ : संपादन : वृत्तलेख

घटक ५ : पुरवणीचे संपादन

घटक ६ : वृत्तपत्रातील मांडणी व सजावट

पुस्तक २ : नियतकालिकांचे संपादन

घटक १ : नियतकालिक : स्वरूप व वर्गीकरण

घटक २ : मराठी नियतकालिकांची वाटचाल

घटक ३ : नियतकालिकाचा संपादक व त्याची कार्ये

घटक ४ : नियतकालिक : मांडणी व सजावट

घटक ५ : नियतकालिकांचे प्रकार व संपादन कौशल्ये

घटक ६ : नियतकालिक : कायदेशीर बाबी

पुस्तक ३ : ग्रंथसंपादन

घटक १ : ग्रंथ : स्वरूप व प्रकार

घटक २ : ग्रंथनिर्मितीत ग्रंथसंपादकाचे स्थान

घटक ३ : संहिता संपादन

घटक ४ : मुद्रण प्रत तयार करणे

घटक ५ : ग्रंथसंपादकाची जडणघडण घटक

घटक ६ : ग्रंथसंपादन : पुरवणी

पुस्तक पहिले : वृत्तपत्राचे संपादन

घटक १ : संपादक आणि संपादन कार्य

संपादक कोण, मुख्य संपादक : अपेक्षा व बांधिलकी, मुख्य संपादकापासून त्याच्या सहकाऱ्यांपर्यंत सर्वांनी, संपादकाची दिनचर्या आणि गुणविशेष, वृत्तपत्रात करायच्या लेखनासाठी कोणती तयारी, संपादकीय लेखन करावी लागते व कोणती खबरदारी घ्यावी लागते, संपादकाचे सहकारी, याचीही माहिती मिळेल, संपादकीय विभागाची साखळी रचना, संपादकीय व्यवस्थापन : समन्वय, संपादकीय व अन्य विभागांचा समन्वय

घटक २ : संपादन : बातमी

संपादकीय संस्कार, ,सहा 'क'कार ,बातमी म्हणजे काय ? ,बातमी परिपूर्ण हवी, अपेक्षित व अनपेक्षित बातमी ,वार्ताहरांकडून आलेल्या बातम्या, बातमीचे पुनर्लेखन, बातमी केव्हा नाकारावी ?

घटक ३ : संपादन : अग्रलेख

अग्रलेख व अग्रलेखाचे महत्त्व, संपादकीय पृष्ठ ,अग्रलेखाची भाषा व निवडक उदाहरणे, अग्रलेखांचे प्रकार, अग्रलेखासाठी संदर्भ

घटक ४ : संपादन : वृत्तलेख

वृत्तलेख म्हणजे काय ? , वृत्तलेखाचे प्रमुख घटक, वृत्तलेखाचे प्रकार

घटक ५ : पुरवणीचे संपादन

पुरवणीचा मजकूर

घटक ६ : वृत्तपत्रातील मांडणी व सजावट

रचनेचे मानसशास्त्र व तत्त्वे, वृत्तपत्र सजावट, वृत्तपत्राच्या पानाची मांडणी, मांडणीचे मुख्य घटक व प्रकार , पहिल्या (दर्शनी) पानाची मांडणी, संपादकीय पानाची मांडणी, मांडणी करताना घ्यावयाची काळजी ,सजावटीची साधने

पुस्तक दुसरे नियतकालिकांचे संपादन

घटक १ : नियतकालिक : स्वरूप व वर्गीकरण

नियतकालिकांच्या व्याख्या , दैनिके व नियतकालिके यांतील साम्यभेद, नियतकालिकांचे वर्गीकरण, विविध नियतकालिकांतील साम्यभेद, मुद्रित व दृक्-श्राव्य माध्यमांतील नियतकालिके

घटक २ : मराठी नियतकालिकांची वाटचाल

मराठी नियतकालिकांची पूर्वपीठिका, ,वाटचालीचे सांख्यिकी स्वरूपात तक्ते, नियतकालिकांचा विकास, वाटचाल : प्रमुख टप्पे

घटक ३ : नियतकालिकाचा संपादक व त्याची कार्ये

संपादकाचे गुण, ,संपादकीय विभाग : आकृतिबंध व कार्यविभागणी, नियतकालिक निर्मितिकार्यांचा आकृतिबंध, विभागवार कार्यप्रणाली, कार्य

घटक ४ : नियतकालिक : मांडणी व सजावट

मुखपृष्ठ/मलपृष्ठ, पहिले पान, आतील पानांची सजावट, छायाचित्रे, रेखाचित्रे आणि व्यंगचित्रे, जाहिराती, कागद, बांधणी व छपाई

घटक ५ : नियतकालिकांचे प्रकार व संपादन कौशल्ये

छोट्या नियतकालिकांच्या अडचणी व मार्ग, साप्ताहिके/पाक्षिके यांचे संपादन, मासिकांचे संपादन, द्वैमासिक त्रैमासिक/षण्मासिक यांचे संपादन, वार्षिकांचे संपादन, मुखपत्रे, गृहपत्रे, प्रचारपत्रे, इत्यादी नियतकालिकांचे संपादन

घटक ६ : नियतकालिक : कायदेशीर बाबी

नोंदणीची पद्धत आणि नमुना अर्ज, नोंदणी क्रमांक, टपाल सवलती, मलपृष्ठावर छापावयाचा मजकूर, अंकामध्ये प्रसिद्ध करावयाचे निवेदन, आय.एस.एस.एन.

पुस्तक तिसरे : ग्रंथसंपादन

घटक १ : ग्रंथ : स्वरूप व प्रकार

पुस्तक म्हणजे काय ? , मुद्रणपूर्व कालातील ग्रंथ व मुद्रित ग्रंथ, ग्रंथाची विविध अंगे, पुस्तकांचे आकार व बांधणी

घटक २ : ग्रंथनिर्मितीत ग्रंथसंपादकाचे स्थान

ग्रंथ-प्रकाशनसंस्थेचे स्वरूप, ग्रंथ-प्रकाशनसंस्थेत संपादकाचे स्थान, संपादकीय विभागाची कामे, वृत्तपत्र-संपादक व ग्रंथसंपादक

घटक ३ : संहिता संपादन

हस्तलिखिताकडे बघण्याचा दृष्टिकोन , ग्रंथसंपादकीय कामाचे टप्पे, ग्रंथप्रकारानुसार संपादन

घटक ४ : मुद्रणप्रत तयार करणे

मुद्रणप्रत आरेखनापूर्वीची कामे, मुद्रणप्रत आरेखन, मुद्रणप्रत आरेखनासाठी तांत्रिक माहिती

घटक ५ : ग्रंथसंपादकाची जडणघडण

मुद्रितशोधन, ग्रंथसजावटीबाबत सूचना, लेखक-प्रकाशक संबंध, ग्रंथसंपादनासाठी आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये

घटक ६ : ग्रंथसंपादन : पुरवणी

डावपृष्ठ, उजवे पृष्ठ